

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Niklas Nordgren		HSU12-14/HSU 9
Handledare		Antal ord: 15996
Jerker Widen	Beteckning	Kurskod
Patrik Hulterström		2HU033
TEORIER OM SJÖKRIGFÖRING		
<u>Sammanfattning:</u>		
<p>Dagens syn på forskning inom det krigsvetenskapliga området avseende teorier om krigföring är alltför snäv. Det saknas en metateoretisk referensram för att skapa en djupare förståelse för dem. Konsekvensen av detta kan bli att teorier om sjökrigföring används vid utbildning eller diskussioner inom områden som teorierna inte är utformade för.</p> <p>Syftet med studien är att undersöka teorier om sjökrigföring med en metateoretisk modell för att öka kunskapen om teorierna och beskriva deras vetenskapsteoretiska grund.</p> <p>För att svara på undersökningens två frågeställningar och uppnå syftet analyseras, kategoriseras och jämförs Julian Corbetts och Alfred Mahans teorier om sjökrigföring. Att dessa marina tänkare har valts beror på att de är allmänt erkända och utgör grunden för dagens teoribildning om sjökrigföring.</p> <p>Resultaten i studien visar att de båda marina tänkarna i många avseenden är lika och har ibland rent av identiska tankar om sjökrigföring. Det som skiljer Corbett och Mahan åt är deras vetenskapsteoretiska utgångspunkter. Med denna kunskap som grund kan teorierna om sjökrigföring närmas med kritiska ögon och utnyttjas i det sammanhang de är utformade för.</p>		
<u>Nyckelord:</u>		
Corbett, Mahan, teorier om sjökrigföring, metateoretisk analysmodell, Hollis och Smith		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	4
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	6
1.3 AVGRÄNSNING.....	6
1.4 METOD	8
1.5 LITTERATUR.....	11
1.6 DISPOSITION.....	14
2. TEORI	15
3. ANALYS AV CORBETT OCH MAHAN	21
3.1 MÅLET MED SJÖKRIGFÖRING	21
3.1.1 <i>Corbett</i>	21
3.1.2 <i>Mahan</i>	23
3.1.3 <i>Metaanalys av målet med sjökrigföring</i>	25
3.2 HUR MEDLEN FÖR SJÖKRIGFÖRING ÄR UTFORMADE.....	27
3.2.1 <i>Corbett</i>	27
3.2.2 <i>Mahan</i>	28
3.2.3 <i>Metaanalys av hur medlen för sjökrigföring är utformade</i>	28
3.3 HUR MEDLEN ANVÄNDS FÖR ATT UPPNÅ MÅLET MED SJÖKRIGFÖRING	31
3.3.1 <i>Corbett</i>	31
3.3.2 <i>Mahan</i>	34
3.3.3 <i>Metaanalys av hur medlen utnyttjas för att uppnå målet</i>	37
4. AVSLUTNING	42
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	53
LITTERATUR	53
RAPPORTER, ARTIKLAR, ANDRA KÄLLOR.....	54
ELEKTRONISKA KÄLLOR	54
INTERVJUER.....	54

1. Inledning

”There is no smartness about sailors. They waddle like ducks and can only fight stupid battles that no one can form any idea from. There is no science nor strategem in sea fights.”¹

Denna beskrivning av vetenskapen om sjökrigföring ligger långt ifrån verkligheten så som vi uppfattar den idag. Några av de största marina tänkarna Julian S. Corbett och Alfred T. Mahan utvecklade tankar om sjökrigföring under senare delen av 1800- och början av 1900-talet. Deras diskussioner har i stor utsträckning påverkat utformningen av dagens teorier och doktriner avseende sjökrigföring.²

Corbetts bidrag var att beskriva hur krigföringen påverkades av havet. Corbett insåg att sjökrigföring inte gick att skilja från övrig krigföring. Krigföring på land kunde inte vara ett motsatsförhållande till krigföring till sjöss. Eftersom krig enligt Corbett avgörs på land är sjöstridskrafternas roll att stödja markstridskrafternas avgörande.³ Corbett använde bl.a. historien som empiriskt underlag i sin forskning och utnyttjade hypoteser för att beskriva framtida händelseförlopp när bestämda förutsättningar gäller. Han använde också beräkningar av moraliska tillstånd för att göra motsvarande beskrivningar.⁴

Mahans bidrag till krigsvetenskapen var att sätta den marina krigföringen och sjömaktens roll på kartan. Mahans diskussioner byggde mycket på tankar om internationella relationer där Mahan beskrev hur sjöstridskrafterna kunde vara ett medel för att uttrycka den politiska viljan och bidra till nationens välbefinnande.⁵ Mahan använde likt Corbett historien som underlag i sin forskning och använde den för att utveckla förståelsen för hur uppgifter kan lösas. Mahan utvecklade ett system ”the application system” där de historiska händelserna skall ses som typexempel.⁶

Milan Vego, en välkänd nutida marin teoretiker, beskriver Corbett och Mahan som de ledande tänkarna inom ”Blue-Water school” där Corbetts teorier till stor del byggde på

---

¹ Okänd författare citerad i Till, Geoffrey, *Seapower A Guide for the Twenty-First Century* (Abingdon: Routledge, 2009), s. 39

² Ibid, s. 48

³ Ibid, s. 58

⁴ Tjöstheim, Inge, ”Militärteori som en del av krigsvetenskapen”, *Krigsvetenskaplig årsbok 2006*, s. 70

⁵ Till, *Seapower*, s. 52

⁶ Tjöstheim, ”Militärteori som en del av krigsvetenskapen”, s. 71

hans tankar om Storbritannien som sjömakter under konflikter med kontinentala makter som Frankrike och Spanien. Corbett inspirerades av en annan välkänd militär tänkare, Carl von Clausewitz. Mahan var egentligen inte någon teoretiker utan kan snarare beskrivas som en historiker som undersökte och beskrev sjömakter. Han använde inte historien för att beskriva teorier. Han använde den istället för att härleda händelser som kunde användas inom sjökrigföring som universella exempel. Mahan inspirerades också han av en välkänd militärteoretiker, Henri de Jomini.⁷

Oavsett likheter och skillnader i deras uppfattningar om sjökrigföring eller hur de bedrev sin forskning används deras teorier idag för studier av sjökrigföring och framtagande av doktriner.⁸

1.1 Problemformulering

Det är trots allt mer än 100 år sedan Corbetts och Mahans teorier utformades och förutsättningarna för sjökrigföring har förändrats. De var verksamma under en tidsperiod då ånga och segel fortfarande var det huvudsakliga framdrivningsmedlen till sjöss. Det är inte bara de tekniska förutsättningarna för sjökrigföring som har förändrats från det att Corbett och Mahan författade sina teorier. Hela samhället har också utvecklats på motsvarande sätt vilket innebär att förutsättningarna för hur sjöstridskrafterna leds, tilldelas medel och löser sina uppgifter har genomgått stora förändringar. Det kan därför vara naturligt att ställa sig frågan om de referensramar som Corbett och Mahan utgick från fortfarande kan beskrivas som gällande och huruvida deras teorier är relevanta. Dessa bådas teorier har undersökts och deras relevans har påvisats i olika undersökningar. Bl.a. har Jerker Widen gjort det i sin bok *Theorist of Maritime Strategy, Sir Julian Corbett and his contribution to military and naval thought*. Widen analyserar i sin bok Corbetts teorier utifrån olika perspektiv och jämför dem därefter med andra marina tänkare.⁹

Magnus Petersson och Jan Ångström lyfter dock fram kritik mot forskningen inom det krigsvetenskapliga ämnesområdet i ett kapitel i *Krigsvetenskaplig årsbok*. De efterlyser

---

⁷ Vego, Milan, *Naval Classical thinkers and operational art*, s. 1, hämtad 140505 kl. 1900 från <http://www.usnwc.edu/getattachment/85c80b3a-5665-42cd-9b1e-72c40d6d3153/NWC-1005-NAVAL-CLASSICAL-THINKERS-AND-OPERATIONAL.aspx>

⁸ Till, *Seapower*, s. 48

⁹ Widen, Jerker, *Theorist of Maritime Strategy, Sir Julian Corbett and his contribution to military and naval thought* (Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2012)

ett vidare synsätt men framförallt ett bredare undersökningsfält av militärteorier. Forskningen om teorier för krigföring begränsas, enligt Peterson och Ångström, alltför ofta till att vara strukturerade efter tänkare eller arena och menar att det saknas en vetenskapsteoretisk referensram för att ge teorin en innebörd.¹⁰

Det finns enstaka studier där metateoretiska modeller har använts för att undersöka teorier om krigföring men det har inte gått att finna någon studie som analyserar teorier om sjökrigföring. T.ex. har Alf W. Johansson gjort en studie där Carl von Clausewitz teorier har undersökts utifrån om de tillhör den positivistiska eller den hermeneutiska vetenskapen vilket kan ge en möjlighet till att kritiskt undersöka teorierna. Jerker Widen gjorde en trevande ansats i sin bok, men kom inte särskilt långt.¹¹

Detta är dock inte tillräckligt menar Peterson och Ångström som efterlyser metodologisk och vetenskapsteoretisk mångfald för att undersöka teorier på en sammanslagen eller aggregerad nivå. Ett problem som kan uppstå när teorier skall användas för studier eller utveckling av doktriner är att det inte finns kunskap om vilket område teorin är avsedd att utnyttjas för. En förklarande teori, t.ex. OODA-loopen är en teori som beskriver beslutsfattning hos en individ. Det går därför inte att säga att en organisation antar OODA-loopen när de fattar ett beslut eftersom teorin är en generalisering utifrån individen och kan därför inte användas på organisationer. Konsekvenserna av att utnyttja teorier om sjökrigföring utan djupare kunskap avseende vilka områden de är utformade för kan vara kännbara. Det kan leda till missförstånd när sjökrigföring skall diskuteras eller ännu värre ett missutnyttjande av de marina resurserna. En undersökning av teorier på aggregerad nivå kan beskriva vilken vetenskapsteoretisk utgångspunkt som teorin har och därmed bidra till att öka förståelsen för vilka användningsområden som teorin är utformad för.¹²

Peterson och Ångström likställer forskning i krigsvetenskap med forskning inom andra vetenskapliga områden. De menar att metodologiska och vetenskapsteoretiska erfarenheter från humaniora och samhällsvetenskap kan användas för forskning även inom krigsvetenskap. De exemplifierar detta med termerna förklaring och förståelse,

---

¹⁰ Peterson, Magnus, och Ångström, Jan, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", *Krigsvetenskaplig årsbok 2006*, s. 131-134

¹¹ Ibid, s. 131-134

¹² Ibid, s. 142

aktör och struktur. Förklaring och förståelse beskriver om forskaren vill förklara eller om syftet är att skapa förståelse om något. Aktör och struktur beskriver hur forskaren anser vilka världens och människors drivkrafter är. Är det aktören som påverkar strukturen eller strukturen som påverkar aktören? En undersökning på aggregerad nivå skulle därför kunna omfatta en metateoretisk undersökning med förklarande- och förståelseperspektiv och ett aktörs- och strukturperspektiv.¹³

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att öka kunskapen om sjökrigföringsteorier och deras vetenskapsteoretiska grund. Med en ökad insikt om hur teorierna är uppbyggda kan dessa närmas med kritiska ögon och utnyttjas i det sammanhang de är utformade för. För att uppnå detta syfte analyseras, kategoriseras och jämförs olika marina tänkares teorier om sjökrigföring med hjälp av en metateoretisk modell och följande frågeställningar besvaras:

1. Hur är teorierna om sjökrigföring uppbyggda?
2. Vilka skillnader och likheter har teorierna om sjökrigföring?

1.3 Avgränsning

Undersökningen avgränsas till att omfatta två marina tänkare som har haft betydande genomslag i teoribildningen om sjökrigföring, nämligen Julian S. Corbett och Alfred T. Mahan. Corbett och Mahan valdes ut till denna undersökning då de var verksamma under samma tidsperiod och de anses allmänt vara de dominerande marina tänkarna i modern sjökrigföring.¹⁴

Corbett och Mahan har olika utgångspunkter i sin diskussion om sjökrigföring. Corbett utgår från hur havet påverkar krigföringen och Mahan utgår från den marina krigföringen. Corbett förespråkade defensiven och Mahan offensiven. Detta ger sammantaget en ökad bredd till undersökningen utan att fler marina tänkare behöver studeras. Corbett och Mahan har också i tidigare undersökningar visats sig att vara jämförbara när teorier om sjökrigföring skall undersökas.¹⁵

---

¹³ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", s. 134

¹⁴ Till, *Seapower*, s. 48 och Vego, Milan, *Naval Classical thinkers and operational art*, s. 1, hämtad 140313 kl. 1900 från <http://www.usnwc.edu/getattachment/85c80b3a-5665-42cd-9b1e-72c40d6d3153/NWC-1005-NAVAL-CLASSICAL-THINKERS-AND-OPERATIONAL-.aspx>

¹⁵ Widen, *Theorist of Maritime Strategy*, s. 94

Både Mahan och Corbett uttrycker sina tankar från strategisk till taktisk nivå. Krigföring på den strategiska nivån omfattar olika maktmedel som samordnas till en kedja. För att göra denna kedja tydlig uttrycks den normalt i militärteori och militära doktriner med mål, medel och metoder. För att beskriva innebörden av mål, medel och metoder behöver dessa begrepp sättas i ett sammanhang. Strategi utgår från den politiska nivån som använder olika maktmedel, däribland det militära, för att uppnå ställda målsättningar. Den politiska nivån har en strategi som är överordnad de övriga maktmedlens strategier. Maktmedlen har i sin tur olika strategier för att nå de mål som den politiska nivån har ställt upp. Varje aktör i krig har därför en hierarki av olika strategier som påverkar varandra uppåt, nedåt och åt sidan. Dessa strategier samordnas med en kedja av mål, medel och metoder på och mellan respektive nivå. Utifrån de uppställda målen, skapas de förmågor avseende medel och metoder som behövs för att nå målen.¹⁶

Även Corbett, inspirerad av Clausewitz, använder sig av denna kedja när han presenterar sina teorier och det har i tidigare undersökningar visat sig vara ett bra sätt att kategorisera teorier för att jämföra dem. Mål, medel och metoder kommer därför i denna studie användas för att kategorisera Corbetts och Mahans teorier men också för att avgränsa undersökningsmaterialet.¹⁷

Uppsatsen har inte ambitionen att beskriva krig som fenomen men krigföring måste avgränsas och tydliggöras eftersom syftet med undersökningen är att öka kunskapen om sjökrigföringsteorier. För att hantera en konflikt utnyttjas olika maktmedel t.ex. ekonomiska, diplomatiska eller militära. Det är graden av hot från organiserat våld som karaktäriserar krig och utnyttjande av det militära medlet.¹⁸ Jerker Widen och Jan Ångström beskriver krigföring i sin bok *Militärteorins grunder*. De menar att krigföringens grundprinciper är ett resultat av militärt tänkande för att uppnå seger i krigföring. Widen och Ångström fortsätter med beskrivningen av krigföringens grundprinciper att de är riktlinjer för hur krig skall vinnas.¹⁹ Med deras diskussion som utgångspunkt och beskrivningen av mål, medel och metoder dras därför slutsatsen att krigföring omfattar hur de uppställda målen i krig nås med tilldelade medel.

---

¹⁶ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm: Försvarsmakten, 2011), s. 43

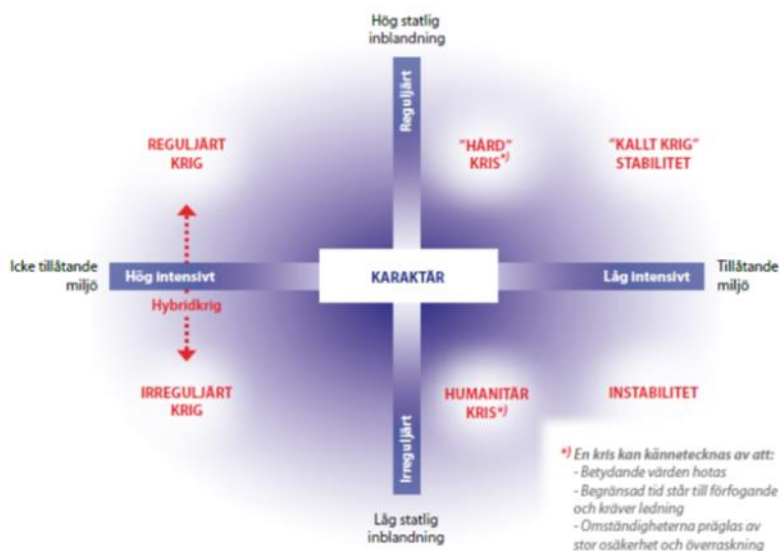
¹⁷ Widen, *Theorist of Maritime Strategy*, s. 94

¹⁸ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin*, s. 22

¹⁹ Widen, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2004), s.127

För att komma begreppet krigföring närmare kan krig beskrivas som en konflikt mellan två parter. Krigföring för tankarna rent intuitivt till den yttersta konfliktformen av krig. Krigets karaktär är dock föränderlig och därmed också konfliktformen. Ett sätt att beskriva hur krigföring används i olika konfliktnivåer och därmed också avgränsa och förtydliga begreppet är att utgå från ett konfliktspektrum.²⁰

Den svenska försvarsmakten använder följande konfliktspektrum för att beskriva intensiteten vilket också definierar det totala konfliktområde som krigföringsbegreppet syftar till i denna uppsats. Som bilden visar finns det inget absolut gräns för vad som är högintensivt eller högintensivt. Spektrumet använder indelningen i reguljärt och irreguljärt krig för att beskriva högintensivkonfliktnivå. För att beskriva lågkonfliktnivå utgår spektrumet från kris i form av hård och humanitär kris samt stabilitet i form av kallt krig och instabilitet.²¹

1.4 Metod

Peterson och Ångström har som tidigare konstaterats skrivit en artikel där de utförligt beskriver fördelarna med att utnyttja metateoretiska modeller och metodologiska erfarenheter från andra vetenskapsområden för studier av militärteorier. Det går inte att finna en genomförd undersökning som visar på en lämplig metod när teorier om sjökrigföring skall analyseras ur flera vetenskapsteoretiska perspektiv. Det uppfattas därför som metodvalet i denna undersökning är relativt obeprövat.

²⁰ Widen och Ångström, *Militärteorins grunder*, s. 33

²¹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin*, s. 38

För att svara på uppsatsens frågor och nå syftet analyseras inledningsvis Corbetts och Mahans texter med en kvalitativ textanalys. Corbett har samlat sina tankar om sjökrigföring i en bok, *Some Principles of Maritime Strategy*. Mahan har inte motsvarande redovisning av sina diskussioner om sjökrigföring utan har spritt dessa i flera olika böcker. Han gjorde ett tappert försök med boken *Naval Strategy Compared and contrasted with the principles and practice of military operations on land* utan att lyckas särskilt bra. För att minska omfånget av litteraturstudierna används därför sammanställningar av Mahans texter som vägledning till originalkällan. Det medför att delar av hans diskussioner riskerar att falla bort i undersökningen men urvalet har av tids- och utrymmesbrist varit nödvändigt.

Både Corbett och Mahan beskriver och motiverar sina teorier med historiska händelser. Det är inte dessa texter som analyseras utan det är de delar som utgörs av teorier som är av intresse för undersökningen. Den kvalitativa textanalysen omfattar därför att tolka Corbetts och Mahans texter för att identifiera vilka delar som är teorier.²²

Teorier i allmän mening kan beskrivas på många olika sätt då det saknas en entydig definition. I denna undersökning skall teorin ha en viss generaliseringsnivå, vara ett allmänt påstående som täcker mer än enstaka fall, utgöra en förenkling av verkligheten och säga något om samband. Vidare skall teorin ha en fackmässig motivering som grundar sig på empiri eller logiska resonemang.²³ Teorin ska också på underlag från vissa villkor helst kunna förutsäga utfallet av en undersökning och kunna uttryckas som en formel, abstraherad verklighet men också som en förförståelse.²⁴

Därefter tolkas och kategoriseras Corbetts och Mahans teorier mot innebörden av mål, medel och metoder. Mål i denna undersökning omfattar de delar av teorierna där Corbett och Mahan beskriver mål med sjökrigföring, t.ex. hur målsättningen för sjökrigföring påverkar eller påverkas av strategier på den strategiska och den taktiska nivån. Medel omfattar de delar av teorierna där Corbett och Mahan beskriver hur medlen för att uppnå målet med sjökrigföring är utformade, t.ex. hur utformningen av

---

²² Bergström, Göran och Boreus, Kristina, *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (Lund: Studentlitteratur, 2012), s. 30 och 50

²³ Johannessen, Asbjörn och Tufte, Per-Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (Malmö: Liber AB, 2002), s. 29 och 31

²⁴ Bjereld, Ulf, Demker, Marie och Hinnefors, Jonas, *Varför vetenskap?* (Lund: Studentlitteratur, 2009), s. 75-76

medlen påverkas av olika strategier för att nå målsättningen. Metod omfattar de delar av teorierna där Corbett och Mahan beskriver hur medlen används för att uppnå målet med sjökrigföring, t.ex. hur olika strategier på den strategiska och taktiska nivån påverkar eller påverkas av metoderna.

Därefter analyseras Corbetts och Mahans teorier om mål, medel och metoder med hjälp en metateoretisk modell. Analysen av teorierna genomförs med idealtyp. Begreppet idealtyp kommer ursprungligen från sociologen Max Weber. Idealtyp skall inte ses som en modell för att beskriva eller avläsa verkligheten utan är en tankekonstruktion. Modellen kan användas som ett analytiskt instrument för att renodla vissa drag. Idealtyperna som används är de vetenskapsteoretiska perspektiven förklara och förstå, enhet och system. När dessa idealtyper operationaliseras ger de underlag för att tolka hur Corbett och Mahan generaliserar sjökrigföring. Teorierna och deras delar kategoriseras sedan efter vilken vetenskapsteoretisk utgångspunkt de har. Den metateoretiska modellen presenteras länge fram i teorikapitlet där också begreppen förklara och förstå, enhet och system beskrivs och operationaliseras för denna undersökning.²⁵

Corbett och Mahan uttrycker inte sina tankar om sjökrigföring på det sätt som teorier vanligtvis är utformade. Teorierna presenteras som korta fragment och det saknas övergripande teorier om mål, medel och metoder. Följaktigen blir det en utmaning att avväga hur stora delar av deras teorier som skall analyseras. Om det är för stora delar som analyseras riskerar spårbarheten att minska och resultatet blir för övergripande. Om det för små delar som analyseras kan förståelsen för sammanhanget i det empiriska underlaget minska. En annan utmaning som uppstår när Corbetts och Mahans teorier skall analyseras är att teorier vanligtvis är uppbyggd med både förklaringsinriktade och förståelseinriktade faktorer.²⁶ Frågan uppstår då med vilken upplösning teorierna skall analyseras för att undersöka vilken vetenskapsteoretisk utgångspunkt de har.

För att göra analysen transparent och öka spårbarheten i resultatet redovisas samtliga delar av mål, medel och metoder som är tolkade ur Corbetts och Mahans teorier. Med

---

²⁵ Bergström och Boreus, *Textens mening och makt*, s. 150

²⁶ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", s. 139

motsvarande syfte redovisas också de delar av mål, medel och metoder som ligger till grund för urvalet i analyserna.

Därefter används de analyserade delarna för att beskriva hur teorierna är uppbyggda och för att påvisa skillnader och likheter mellan Corbett och Mahan. Hur teorierna är uppbyggda återges utifrån hur Corbett och Mahan beskriver mål, medel och metoder samt vilken vetenskapsteoretisk utgångspunkt de har när de gör denna beskrivning. Underlaget används sedan för att jämföra Corbett och Mahan för att påvisa framträdande skillnader och likheter hos teorierna. Jämförelsen genomförs i huvudsak kvalitativt då kategoriseringen av teorierna genomförs med en kvalitativ process.

Avslutningsvis används resultatet av analysen för att dra slutsatser och visa hur teorierna om sjökrigföring kan närmas med kritiska ögon.

Eftersom Corbett och Mahans tankar om sjökrigföring skall jämföras och användas för att beskriva hur teorierna är uppbyggda är det komparativa och deskriptiva metoder som används. När en komparation skall användas som metod måste de enheter som skall mätas vara jämförbara och kunna generaliseras. För att en meningsfull jämförelse skall kunna göras måste en sortförvandling ske.²⁷

Enheterna som skall mätas i denna uppsats är jämförbara och de är generella beskrivningar då de i båda fallen utgörs av teorier om sjökrigföring. När Corbetts och Mahans teorier jämförs utgörs sortförvandlingen först av mål, medel och metoder som i tidigare undersökningar av teorier om sjökrigföring har varit effektiv.²⁸ Därefter utgörs sortförvandlingen av termerna förklara och förstå, enhet och system.

1.5 Litteratur

Litteraturen som utnyttjats i denna uppsats används för att beskriva och motivera den valda metateoretiska modellen. Litteraturen används också för att utarbeta metoder och tekniker samt beskriva de teorier som utgör det empiriska underlaget i undersökningen.

Martin Hollis och Steve Smiths bok *Explaining and understanding International Relations* utnyttjas som primär källa för att beskriva den valda analysmodellen. I sin ursprungliga form används modellen för att analysera internationella relationer. Författarna redogör

---

²⁷ Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod* (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 41

²⁸ Widen, *Theorist of Maritime Strategy*, s. 94

noggrant för de vetenskapliga ansatserna som modellen bygger på och avslutar med att visa exempel på hur modellen kan användas. Boken uppfattas dock som väl omfattande och ingående vilket gör den svårläst och svårtolkad.²⁹

För att få bättre insikt om Hollis och Smiths modell används Patrik Hulterström och Jerker Widen artikel "Strid – en teoretisk analys" som sekundär källa. Hulterström och Widen undersöker teorier för att bättre förstå fenomenet strid. Artikeln beskriver den valda analysmodellen på ett förståeligt sätt och sätter in den i ett krigsvetenskapligt sammanhang. Den saknar däremot en beskrivning av vilken eller vilka metoder som används i deras undersökning.³⁰

För att motivera metateoretiska studier i ett krigsvetenskapligt sammanhang samt beskriva vetenskapsteoretiska utgångspunkter utnyttjas Magnus Peterson och Jan Ångströms artikel i *Krigsvetenskaplig årsbok*, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap" som primär källa. Styrkan med artikeln är att den på ett tydligt sätt redogör för det aktuella forskningsläget inom krigsvetenskap och sätter det i relation till andra vetenskapliga områden. Den ger också en exemplifiering av olika vetenskapliga ansatser på ett informativt sätt. Svagheten med artikeln är att den efterlyser metodologisk mångfald men den beskriver i huvudsak epistemologisk mångfald och utelämnar beskrivningar av metoder för metateoretiska undersökningar.³¹

Som stöd för att utarbeta en metod för undersökningen används Rolf Ejvegårds bok *Vetenskaplig metod* samt Göran Bergströms och Kristina Boréus bok *Textens mening och makt* som viktiga källor. *Vetenskaplig metod* är lättläst och beskriver både fördelar och nackdelar med olika vetenskapliga metoder. Boken presenterar textanalys men beskriver inte hur tekniken genomförs vilket är en nackdel. *Textens mening och makt* beskriver utförligt olika tekniker för att genomföra textanalys. Boken är dock svårläst och svårtolkad.³²

Som primär källa till Corbetts teorier används hans egna verk *Some Principles of Maritime Strategy* och *The Green Pamphlet*. Båda dessa böcker finns publicerade i

---

²⁹ Hollis, Martin och Smith, Steve, *Explaining and understanding International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 1990)

³⁰ Hulterström, Patrik och Widen, Jerker, "Strid – en teoretisk analys", *Kungl krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift*, 2013:4

³¹ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap"

³² Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod* och Bergström och Boreus, *Textens mening och makt*

bokserien *Classics of Seapower* och är utgiven med förord av Eric J. Grove. Bokens behållning är att den beskriver Corbetts indelning av mål, medel och metoder på ett mycket strukturerat sätt och det är Corbetts egna texter som i huvudsak är återgivna. Nackdelen med boken är att det är sammanställning av hans tankar om sjökrigföring. Det är dock Corbett själv som har gjort sammanställningen vilket ökar urvalets värde. Corbetts beskrivningar om sjökrigföring finns på motsvarande sätt som Mahans spridda i flera verk. Av tids- och utrymmesbrist används endast *Some Principles of Strategy*.³³

Som primär källa till Mahans teorier utnyttjas framförallt ett urval av texter i *Naval Strategy Compared and contrasted with the principles and practice of military operations on land, Sea Power in its relation to war* och *Retrospect and Prospect*. Styrkan med dessa böcker är att det är Mahans egna texter som återges. Nackdelen med böckerna ligger i hur Mahan strukturerar sina diskussioner. Mahans beskrivningar om sjökrigföring är minst sagt omfattande och hans teorier är inte klart uttryckta i hans texter. Det finns därför ett behov av vägledning för att finna dem.³⁴

Widens bok *Theorist of Maritime Strategy, Sir Julian Corbett and his contribution to military and naval thought* utnyttjas som sekundär källa och vägledning i Corbetts diskussioner. I Widens bok undersöks Corbetts teorier systematiskt och vetenskapligt. Boken följer Corbetts indelning av teorierna i mål, medel, metoder och utgör därför också en referens för att kontrollera att Corbetts teorier finns med i det empiriska underlaget. Widen jämför Corbetts tankar om sjökrigföring med bl.a. Mahan vilket gör att boken även kan användas för vägledning i Mahans diskussioner. Svagheten med Widens bok är att det saknas en tydlig sortförvandling när han jämför de olika marina tänkarna för att påvisa Corbetts relevans. Widens undersökning saknar också en meteorisk referensram vilket hade kunnat bidra till djupare förståelse för Corbetts teorier.³⁵

---

³³ Corbett, Julian, *Some Principles of Maritime Strategy* (Annapolis: United States Naval Institute, 1988)

³⁴ Mahan, Alfred, *Naval Strategy Compared and contrasted with the principles and practice of military operations on land* (London: Sampson Low, Marston & Company, Limited, 1911), Mahan, Alfred, *Sea Power in its relation to war* (London: Sampson Low, Marston & Company limited, 1905) och Mahan, Alfred, *Retrospect and Prospect* (Boston: Little Brown and Company, 1902)

³⁵ Widen, *Theorist of Maritime Strategy*

Mahan on Strategy sammanställd av John, B. Hattendorf används som primärkälla för vägledning till Mahans teorier om sjökrigföring. Nackdelen med boken är att den saknar en tydlig struktur och att det inte är Mahan själv som har valt ut texterna.³⁶

Övriga källor som används som referenser utgörs av Geoffrey Tills bok *Sea Power A Guide for the Twenty-First Century*. Bokens främsta styrka är att den beskriver både Corbett och Mahan utifrån deras betydelse för dagens sjökrigföring. Boken gör dock denna presentation utan någon ansats till kritiskt förhållningssätt.³⁷

1.6 Disposition

I det första kapitlet presenteras uppsatsens problemformulering och de frågeställningar som skall besvaras för att uppnå syftet. Därefter redovisas de avgränsningar som är gjorda och vilka metoder som utnyttjas. I slutet presenteras och värderas den litteratur som används. Det inledande kapitlet bildar därmed en ram och beskriver varför och hur undersökningen genomförs vilket bidrar till att skapa en brygga mellan teori och empiri.

I det andra kapitlet presenteras och operationaliseras den metateoretiska analysmodell som används. Kapitlet bidrar med att presentera den teoretiska utgångspunkten i undersökningen vilket beskriver hur det empiriska underlaget ska närmas.

I det tredje kapitlet analyseras Corbetts och Mahans teorier om sjökrigföring med den metateoretiska modellen. Kapitlet analyserar det empiriska materialet vilket bidrar till att skapa underlag för att svara på frågeställningarna.

I det fjärde kapitlet besvaras frågeställningarna, resultatet diskuteras och förslag på vidare forskning diskuteras. Avsikten med kapitlet är att nå syftet med uppsatsen och därmed öka kunskapen om sjökrigföringsteorier och deras teoretiska grund.

---

³⁶ Hattendorf, John (red.) och Mahan, Alfred, *Mahan on Naval Strategy: Selections from the Writings of Rear Admiral Alfred Thayer Mahan, Classics of sea power series* (Annapolis: United States Naval Institute, 1991)

³⁷ Till, *Seapower*

2. Teori

Först presenteras analysmodellens vetenskapsteoretiska utgångspunkter. Därefter operationaliseras modellen så att den kan användas för att nå syftet med undersökningen.

I förstudien till denna uppsats studerades olika metateoretiska modeller som analyserade teorier med ett enhets- och systemperspektiv. Dessa metateoretiska modeller kan svara på frågan om teorin var uppbyggd på att det var enhet som påverkade ett system eller tvärtom. Det uppfattades som en möjlig väg att undersöka teorier om sjökrigföring med dessa vetenskapsteoretiska perspektiv då utgångspunkten för en teori kan vara att det är olika ledningsnivåer som påverkar sjökrigföring. En teori kan t.ex. vara uppbyggd på att det är den strategiska nivån som styr den operativa. På motsvarande sätt kan en teori vara uppbyggd på att det är den taktiska nivån som påverkar den strategiska.

Svagheten med den här typen av analysmodell är att den undersöker teorin endast ur ett vetenskapsteoretiskt perspektiv, d.v.s. enhet och system. När Petersons och Ångströms artikel studerades blev det uppenbart att det inte var tillräckligt att undersöka teorier med endast ett perspektiv. I deras artikel presenteras samtidigt Hollis och Smiths metateoretiska modell vilken används för att analysera teorier om internationella relationer. Modellen tillåter en analys av teorier ur två olika perspektiv, förklara och förstå, enhet och system, vilket medför att en djupare förståelse om teorierna om sjökrigföring kan uppnås.

Hollis och Smith beskriver två sätt att beskriva världen. Ett sätt är inifrån och ut, det andra är utifrån och in. Beskrivningen inifrån och ut är berättad så att en förståelse för meningen med världen uppnås. Beskrivningen utifrån och in är berättad så att en förklaring av världen som ett naturfenomen uppnås. Hollis och Smith menar att ett inifrånperspektiv handlar om att förstå hur människans tankar och medvetenhet påverkar världen. Utifrånperspektivet handlar om att förklara ett fenomen genom att observera själlösa faktorer som påverkar med allmänna lagar. Beträktaren observerar fenomenet utifrån och påverkas därför inte av mänskliga relationer.³⁸

---

³⁸ Hollis och Smith, *Explaining and understanding International Relations*, s. 1-3

Samtidigt anser Hollis och Smith att världen kan betraktas nedifrån och upp. Att betrakta världen nedifrån och upp är detsamma som att beskriva hur en enhet påverkar ett system.³⁹ Detta kan exemplifieras med att en individ kan påverka en stat genom allmänna val. Enheten är i detta fall individen som ingår i ett system, staten. Världen kan också betraktas uppifrån och ned enligt Hollis och Smith, där påverkar systemet enheten. Detta kan exemplifieras genom att en organisation, t.ex. COOP påverkar viljan hos sina medlemmar att göra inköpen på Konsum. Hollis och Smith menar att teorier kan analyseras på motsvarande sätt, inifrån, utifrån, nedifrån och uppifrån.⁴⁰

En teori som syftar till att skapa förståelse inifrån utgår från ett kvalitativt synsätt och skiljer på det som kan observeras med våra sinnen och det som kan förstås mer intuitivt. Ett naturfenomen kan observeras och dess beståndsdelar kan förklaras. En människa kan tänka själv, har en egen vilja och är inte bunden till naturlagar. Det går därför inte att fastställa orsakssamband som är uppbyggda på lagbundenheter när människans tankar och viljor skall beskrivas. I en teori som syftar till förståelse har forskaren som främsta uppgift att tolka. Genom insikt om konventioner, symboler, språkbruk och intentioner samt objektets uppfattningar i ett visst avseende kan dess mening förstås och därefter kan ett agerande eller ett fenomen ges en innebörd.⁴¹

Max Weber menar att förståelse beskriver hur världen är uppbyggd genom att försöka förstå handlingar utifrån medvetenhet, känslor och framförallt individens mentala processer där forskaren påverkas av objektet när dessa tolkas.⁴² Carl von Clausewitz t.ex. antog en förståelseansats när han beskrev krigets karaktär. Krigets karaktär kan inte beskrivas som konstant utan påverkas av bl.a. den politiska viljan.⁴³

En förklarande teori har sina rötter i det naturvetenskapliga synsättet och att verkligheten endast kan förklaras utifrån genom att undersöka observerbara fakta. Förklarandeperspektivet kännetecknas oftast av föreställningen att verkligheten är lagbunden och att alla orsaker kan förklaras utifrån verkan. Förklarande teorier kan

---

³⁹ Hollis och Smith, *Explaining and understanding International Relations*, s. 7-9

⁴⁰ Ibid, s. 7-9

⁴¹ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", s. 138

⁴² Weber, Max, *Economy and society* (London: University of California Press Berkeley, 1978), s. 6

⁴³ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", s. 139

därför både beskriva någonting som har hänt men också beskriva att någonting kommer att hända.⁴⁴

Utmärkande kännetecken för förklarande teorier är att subjektet är skilt från objektet. Forskaren skapar inte underlaget som skall undersökas, det finns där redan. Kunskap ska därför byggas upp främst med empirisk observation men också genom logisk deduktion där forskaren är neutral i sina observationer.⁴⁵ Max Weber menar att förklaring beskriver hur världen är uppbyggd genom observationer av delar vilka räknas och kausala samband beskrivs med lagbundenhet.⁴⁶ Carl von Clausewitz t.ex. antog en förklarande ansats när han beskrev krigets natur utifrån generella termer som är konstanta.⁴⁷

Att teorin beskriver verkligheten uppifrån och ner innebär att ett system påverkar en ingående enhet.⁴⁸ En utmaning med att använda ett enhets- och systemperspektiv är att fastställa vad som är system och vad som är enhet. Hollis och Smith exemplifierar detta problem i analysen av internationella relationer genom att beskriva det internationella systemet i tre nivåer. Den första debatten är nivån internationella system kontra nationalstaten. Den andra debatten, nationalstaten kontra byråkratin och slutligen den tredje debatten, byråkratin kontra individen. Byråkratin kan vara både ett system och en enhet eftersom nationalstaten är ovanför vilket gör byråkratin till enheten. Samtidigt är individen under byråkratin vilket gör byråkratin till ett system. För att lösa detta problem kan systemet beskrivas som en struktur av samverkande delar.⁴⁹

Det innebär att de faktorer som teorin bygger på måste kunna identifieras som en struktur med samverkande delar och att dessa går att särskilja. I systemperspektivet är det strukturen som påverkar de samverkande delarna. Eftersom enhets- och systemperspektivet är ett teoretiskt koncept kan det också användas för att analysera teorier om sjökrigföring. En teori om sjökrigföring kan vara uppbyggd på att systemet påverkar enheten. För exemplifiera detta kan systemet utgöras av den strategiska nivån och enheten kan utgöras av den taktiska nivån. Den strategiska nivån kan enligt teorin

---

⁴⁴ Hollis och Smith, *Explaining and understanding International Relations*, s. 3

⁴⁵ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", s. 137

⁴⁶ Weber, *Economy and society*, s. 11-12

⁴⁷ Peterson och Ångström, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", s. 139

⁴⁸ Hollis och Smith, *Explaining and understanding International Relations*, s. 2-5

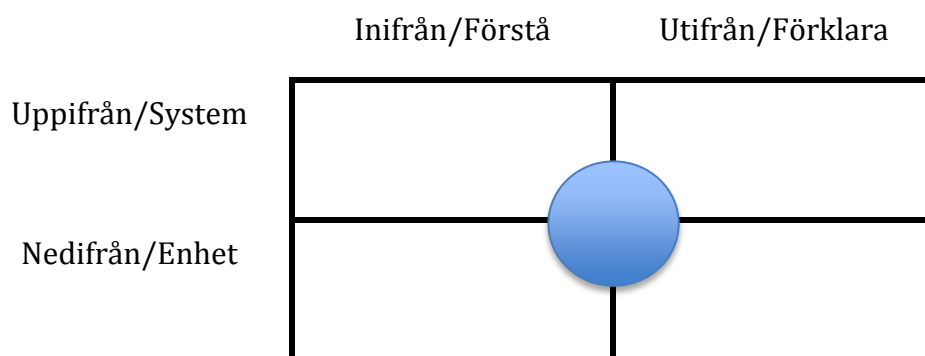
⁴⁹ Ibid, s. 8-9 och 107

fastställa målsättningen för sjökrigföringen vilket beskriver hur ett system kan påverka enheten.

Att teorin beskriver verkligheten nedifrån och upp innebär att enheten påverkar systemet.⁵⁰ Det går att beskriva med att det är de samverkande delarna som påverkar strukturen. En teori om sjökrigföring kan vara uppbyggd på att enheten påverkar systemet. För att exemplifiera detta kan sjöstridskrafterna vilket är en taktisk nivå liknas vid en enhet. Den strategiska nivån utgör i exemplet återigen systemet. En teori om sjökrigföring kan beskriva hur förmågorna på den taktiska nivån används för att nå de strategiska målsättningarna.

Hollis och Smith förenklar sin analysmodell till ett nedifrånperspektiv och ett uppifrånperspektiv vilket gör modellen användbar i ytterligare ett avseende.⁵¹ Teorier om sjökrigföring kan vara uppbyggda på att en överordnad nivå påverkar en underordnad eller tvärtom när en underordnad påverkar en överordnad. För att göra det lite enklare att följa med använder vi samma exempel som tidigare. Den strategiska nivån är överordnad den taktiska nivån som genomför sjökrigföring. Det är den strategiska nivån som utformar målsättningarna för kriget och därmed också målsättningarna för sjökrigföring. Vi ser här hur en överordnad nivå påverkar en underordnad. På motsvarande sätt kan en underordnad nivå påverka en överordnad. Teorin kan vara uppbyggd på att beskriva hur sjöstridskrafterna, vilket är den taktiska nivån, löser uppgifter för att nå målet som är ställt av den strategiska nivån.

Hollis och Smiths placerar de vetenskapsteoretiska utgångspunkterna i två axlar så att de bildar en fyrfältsmoell.

⁵⁰ Hollis och Smith, *Explaining and understanding International Relations*, s. 2-5

⁵¹ Ibid, s. 9

I modellens olika fält placerar Hollis och Smith de ledande idéerna från de teorier som har analyserats med utgångspunkt från förklara och förstå, enhet och system. Cirkeln i mitten är inte statisk utan rör sig mellan fälten och används för att beskriva och kategorisera de olika perspektiv som Hollis och Smith har när de genomför analysen av internationella relationer.⁵²

I denna uppsats kommer Hollis och Smiths modell förenklas för att analysera Corbetts och Mahans teorier. De två axlarna med perspektiven förklara och förstå, enhet och system är grunden för analysmodellen och kommer att behållas. Tillvägagångssättet i analysen kommer dock att skilja sig från hur Hollis och Smith utnyttjar modellen. Teorierna kommer först att beskrivas utifrån kategorierna mål, medel och metoder. Därefter kommer dessa delar att analyseras och kategoriseras med perspektiven förklara och förstå, enhet och system. Cirkeln i analysmodellen beskriver det huvudsakliga perspektiv som Corbett och Mahan har när de generaliserar sjökrigföring. För att genomföra analysen operationaliseras förklara vilket motsvarar *utifrånperspektivet*, förstå vilket motsvarar *inifrånperspektivet*, enhet vilket motsvarar *nedifrånperspektivet* och system vilket motsvarar *uppifrånperspektivet*.

- *Utifrånperspektivet* undersöker i vilken utsträckning Corbett och Mahan observerar, mäter, söker efter lagbundenhet hos faktorer som vilar på allmänna lagar och är själlösa när de generaliserar sjökrigföring.
- *Inifrånperspektivet* undersöker i vilken utsträckning Corbett och Mahan försöker skapa förståelse för människors handlingar men framförallt deras tankar och tolkningar av dessa när de generaliserar sjökrigföring.
- *Nedifrånperspektivet* undersöker i vilken utsträckning Corbett och Mahan generaliserar sjökrigföring där enheten påverkar systemet eller att en underordnad nivå påverkar en överordnad.
- *Uppifrånperspektivet* undersöker i vilken utsträckning Corbett och Mahan beskriver sjökrigföring där systemet påverkar enheten eller en överordnad nivå påverkar en underordnad.

---

⁵² Hollis och Smith, *Explaining and understanding International Relations*, s. 196, 202 och 214-215

Nedanstående modell kommer att användas för att analysera med vilken vetenskapsteoretisk utgångspunkt teorierna är uppbyggda:

Inifrån- och uppifrånperspektiv	Utifrån- och uppifrånperspektiv
Vilken utsträckning Corbett och Mahan försöker skapa förståelse för människors handlingar men framförallt deras tankar och tolkningar av dessa när de generaliserar sjökrigföring där systemet påverkar enheten eller en överordnad nivå påverkar en underordnad.	Vilken utsträckning Corbett och Mahan observerarar, mäter, söker lagbundenhet med faktorer som vilar på allmänna lagar och är själlösa när de generaliserar sjökrigföring där systemet påverkar enheten eller en överordnad nivå påverkar en underordnad.
Vilken utsträckning Corbett och Mahan försöker skapa förståelse för människors handlingar men framförallt deras tankar och tolkningar av dessa när de generaliserar sjökrigföring där enheten påverkar systemet eller en underordnad nivå påverkar en överordnad.	Vilken utsträckning Corbett och Mahan observerarar, mäter, söker lagbundenhet med faktorer som vilar på allmänna lagar och är själlösa när de generaliserar sjökrigföring där enheten påverkar systemet eller en underordnad nivå påverkar en överordnad.
Inifrån- och nedifrånperspektiv	Utifrån- och nedifrånperspektiv

3. Analys av Corbett och Mahan

Inledningsvis kategoriseras Corbetts och Mahans teorier i termerna mål, medel och metoder. Därefter analyseras mål, medel och metoder med en metaanalys och kategoriseras i perspektiven utifrån och inifrån, nedifrån och uppifrån.

3.1 Målet med sjökrigföring

3.1.1 Corbett

Corbett menar att målsättningen med krigföring, oavsett om det är på land eller till sjöss, grundar sig på vad den politiska ledningen vill uppnå med kriget. Corbett delar in målsättningen med krigföring i två kategorier, positiv och negativ. Om målet med krigföring är att erövra någonting är det en positiv målsättning. När målet med krigföring är positivt är kriget i huvudsak offensivt. Om målet med sjökrigföring är att förhindra motståndaren från att erövra någonting är det en negativ målsättning enligt Corbett. När målet med krigföring är negativt är kriget i huvudsak defensivt. Om den strategiska målsättningen är positiv kan den militärstrategiska eller operativa nivån genomföra både defensiva och offensiva operationer. På motsvarande sett kan både offensiva och defensiva operationer genomföras när målsättningen är negativ. Det viktiga är att det militära maktmedlet sammantaget arbetar för det strategiska målet.⁵³

Corbett beskriver att målet med sjökrigföring alltid är att säkra herraväldet till sjöss eller att förhindra motståndaren från att göra det. En vanlig missuppfattning som förekommer är att om ena parten inte lyckas säkra herraväldet till sjöss så övergår det automatiskt till motståndaren. Efter att ha studerat historiska fall hävdar Corbett att herraväldet som regel är bestritt i sjökrigföring. Att herraväldet som regel är bestritt styrks, enligt Corbett, av att båda parter i sjökrigföring har målsättningen att uppnå herravälde till sjöss.⁵⁴

Det enda sättet att definiera herravälde till sjöss enligt Corbett är att beskriva vad som kan kontrolleras för egen del och vad som kan förnekas motståndaren. Den enda rätten som stater har till havet är att utnyttja det som medel för kommunikationer vilket är det enda positiva värde som havet har. Genom att förneka motståndaren att utnyttja havet som ett medel för kommunikationer kontrolleras hans strategiska intressen på

---

⁵³ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 31-32

⁵⁴ Ibid, s. 91

motsvarande sätt som en erövring av hans territorium. Havet har också ett negativt strategiskt värde då havet förutom att vara ett medel för kommunikation också fungerar som en barriär. Med herravälde till sjöss kan denna barriär flyttas fram mot motståndarens gräns och militära medel utnyttjas för att utöva påtryckningar mot honom. Samtidigt förhindras motståndaren från möjligheten att utöva motsvarande påtryckningar eftersom barriären nu är vid hans gräns. Herravälde till sjöss är därför detsamma som kontroll över kommunikationerna.⁵⁵

Att Corbett definierar havets negativa värde med herravälde till sjöss kan kopplas ihop med hans beskrivning av metoder för att säkra herravälde till sjöss. Corbett uttrycker där att begränsat krig är den form av krig där sjökrigföring kommer till sin rätt.⁵⁶ Att då uttrycka att havets negativa betydelse är herravälde till sjöss innebär att det inte längre är en fråga om begränsat krig utan ett totalt krig. Havet har då en negativ strategisk betydelse i form av herravälde till sjöss och ett positivt strategiskt värde i form av kontroll över kommunikationer. Detta resonemang motiverar varför Corbett definierar herravälde till sjöss som kontroll över kommunikationerna.

Genom att förneka motståndaren att utnyttja kommunikationerna till sjöss begränsas hans handel och ekonomi vilket är ett effektivt sätt att kontrollera kriget. Handel och ekonomi styr i sin tur politiken vilket innebär att kontroll över kommunikationerna till sjöss kan användas som avskräckning för ett utvidgat krig och är också det mest effektiva sättet att avsluta ett krig.⁵⁷

Kommunikationerna till sjöss används, enligt Corbett, av båda parter. Då dessa används av båda parter medför ett anfall mot motståndarens kommunikationer att egna kommunikationer skyddas. På samma sätt kan inte egna kommunikationer skyddas utan att motståndarens anfalls.⁵⁸ Det är det gemensamma utnyttjandet av kommunikationerna som medför att anfall och skydd av kommunikationerna sker samtidigt och på samma plats.⁵⁹

---

⁵⁵ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 93 och Widen, *Theorist of Maritime Strategy*, s. 96-102

⁵⁶ Ibid, s. 167

⁵⁷ Ibid, s. 95-102

⁵⁸ Ibid, s. 100-101

⁵⁹ Widen, *Theorist of Maritime Strategy*, s. 104

Corbett konstaterar att kontrollen över kommunikationerna till sjöss varierar i grad och omfattning. Kommunikationerna kan som helhet endast kontrolleras genom initial överlägsenhet eller ett avgörande slag. Om överlägsenhet eller ett avgörande slag inte kan uppnås kan kontrollen istället omfatta delar av kommunikationerna. Kontrollen över kommunikationerna kan därför vara allmän eller lokal. Lokal kontroll kan bara vara temporär eftersom motståndaren kan påverka kontrollen. Corbett anser att herravälde till sjöss aldrig kan vara absolut utan relativt då det inte går att förhindra motståndaren från att påverka kommunikationerna med sporadiska attacker eller raidföretag.⁶⁰

3.1.2 Mahan

Målet med sjökrigföring, enligt Mahan, är att kontrollera baser och kommunikationerna till sjöss. Målsättningen med sjökrigföring utgår från ett strategiskt behov då politisk, ekonomisk och militär verksamhet är beroende av kommunikationerna till sjöss. Mahan fortsätter sin beskrivning av hur den politiska nivån styr det militära maktmedlet och målsättningen med sjökrigföring. Krig är diplomatins sista argument och det strategiska behovet av kommunikationerna är bl.a. att använda dem som medel för att uttrycka den utrikespolitiska viljan. Motståndaren kan också påverkas ekonomiskt då kontrollen över kommunikationerna medför att motståndarens handel kan påverkas. Mahan menar att aldrig förr i historien har ekonomin kunnat påverka politiken så mycket som den gör vilket medför att kontroll över kommunikationerna avskräcker från och skapar möjlighet att kontrollera krig.⁶¹

Mahan menar vidare att kommunikationerna till sjöss är sjövägar mellan strategiskt viktiga områden. Kommunikationerna till sjöss är i vid mening hela havet, en öppen yta som inte är begränsande på samma sätt som vägar begränsar kommunikationer på land.⁶² Den här delen av teorin är uppbyggd på att utformningen av kommunikationerna till sjöss påverkas av att hela havet kan utnyttjas för transporter och inte begränsas geografiskt eller fysiskt på samma sätt som kommunikationerna på land.

För att utöva kontroll över kommunikationerna till sjöss krävs det, enligt Mahan, generellt överlägsenhet. I kustnära vatten med korta avstånd till operationsområdet kan

---

⁶⁰ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 103-104

⁶¹ Mahan, *Retrospect and Prospect*, s. 139-151

⁶² Ibid, s. 158

baser utnyttjas för att tillsammans med sjöstridskrafter uppnå denna överlägsenhet. På öppet hav är kommunikationslinjerna oftast den kortaste vägen mellan de strategiskt viktiga områdena. Det är då numerären av sjöstridskrafter som påverkar överlägsenheten eftersom det är långa avstånd till operationsområdena.⁶³ Den här delen av teorin är uppbyggd på att det behövs överlägsenhet för att kontrollera kommunikationerna. Överlägsenhetens utformning påverkas av avståndet till operationsområdet och numerären av egna sjöstridskrafter.

I varje krig finns två aspekter, offensiven och defensiven som kan kopplas mot ett förhållningssätt. Om det finns någonting att vinna antas offensiven och om det finns någonting att förlora antas defensiven. Defensiven är grunden för krigföring men Mahan ställer sig undrande till varför man bygger en grund utan att ha målsättningen att ha en byggnad på grunden, vilket Mahan likställer med offensiven. Defensiven finns därför bara till för att möjliggöra offensiven. Kommunikationerna till sjöss utnyttjas av båda parter vilket gör att offensiva och defensiva förmågor blandas. Den som har de mest fördelaktiga baserna, vilket Mahan beskriver som defensiv förmåga, och kan kombinera dem med sjöstridskrafter, vilket Mahan beskriver som offensiv förmåga, har den bästa möjligheten att kontrollera kommunikationerna till sjöss.⁶⁴

Mahan menar att den part som har de starkaste sjöstridskrafterna skall genomföra offensiva operationer för att tvinga motståndaren att ta upp strid. Sjöstridskrafter kan inte invadera motståndarens landterritorium för att vinna krig på motsvarande sätt som markstridskrafter kan göra. Sjöstridskrafterna kan dock bidra med att transportera markstridskrafter till motståndarens territorium om herravälde till sjöss är uppnått. Genom att kontrollera kommunikationerna till sjöss kan samma effekt uppnås då motståndarens utnyttjande av kommunikationerna för handel kan förhindras. När handeln förhindras utsätts nationen för samma påfrestningar i form av känsla av nöd och förlust som en ockupation av territoriet innebär.⁶⁵

Mahan beskriver att kontrollen över kommunikationerna till sjöss dominerar sjökrigföring och har därför legat till grund för uttrycket att havet bara kan ha en älskarinna. Kontroll över kommunikationerna skall däremot inte utläsas som att

---

⁶³ Mahan, *Retrospect and Prospect*, s. 158-160

⁶⁴ Ibid, s. 151-152 och 155

⁶⁵ Ibid, s. 192-195

kontrollen aldrig är bestridd. Även generell kontroll över kommunikationerna kan aldrig vara absolut eftersom kommunikationerna alltid kan påverkas av motståndarens attacker och kontrollen över kommunikationerna är därför ofta bestridd.⁶⁶

3.1.3 Metaanalys av målet med sjökrigföring

Utgångspunkten för Corbetts och Mahans diskussioner är att målet med sjökrigföring ska förstås som ett uttryck för politisk vilja. Målsättningen kan inte beskrivas med lagbundenhet eftersom politisk vilja utgår från mänskliga tankar vilket gör att Corbett och Mahan i detta avseende har ett inifrånperspektiv. Då det är den strategiska nivån som påverkar målet med sjökrigföring får Corbett och Mahan anses vara närmare ett uppifrånperspektiv.

Corbett och Mahan beskriver hur egna strategiska intressen utformar kontrollen över kommunikationerna. Kontrollen möjliggör också att motståndaren genom avskräckning, känsla av nöd och förlust kan påverkas strategiskt. Intressen, möjligheten att avskräcka och utsätta motståndaren för känsla av nöd och förlust utgår från insikt om mänskliga tankar. Det visar hur Corbett och Mahan i huvudsak vill skapa en förståelse för målet med sjökrigföring inifrån. När de beskriver hur strategiska intressen påverkar utformningen av kontrollen över kommunikationerna har de ett ovanifrånperspektiv. Den strategiska nivån är överordnad den taktiska vilken utövar kontrollen över kommunikationerna. När de uttrycker hur kontrollen över kommunikationerna påverkar motståndaren strategiskt utgår de nedifrån.

Samtidigt närmar sig Corbett att söka efter lagbundenhet när han beskriver att målet med sjökrigföring alltid är att uppnå herravälde till sjöss. När båda parter har samma målsättning blir herravälde till sjöss som regel istället bestritt. Corbetts beskrivning av att båda parter utnyttjar och kan påverka kommunikationerna är också närmare en lagbunden beskrivning. När båda parter utnyttjar och påverkar kommunikationerna orsakar det att anfall och försvar av kommunikationerna sker på samma tid och plats. På motsvarande sätt orsakar det att kontrollen över kommunikationerna heller aldrig kan vara absolut.

Även Mahan närmar sig ett utifrånperspektiv då han beskriver att kommunikationerna till sjöss inte begränsas geografiskt eller fysiskt på samma sätt som kommunikationerna

---

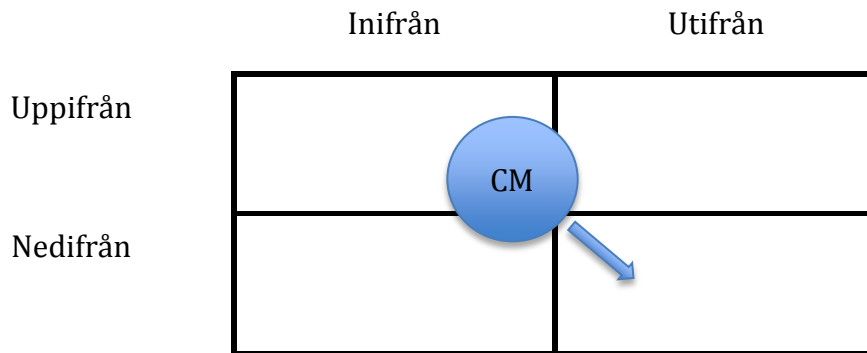
⁶⁶ Mahan, *Naval Strategy*, s. 255-256

på land. Mahan menar vidare att det krävs överlägsenhet för att kontrollera kommunikationerna. När Mahan beskriver vad som påverkar möjligheten till överlägsenhet konstaterar han att det är numerär överlägsenhet och avståndet från operationsområdet till baserna. Det visar hur Mahan söker efter faktorer som kan observeras, han mäter delarna och beskriver hur de påverkar sjökrigföringen. Samtidigt visar det att Mahan i huvudsak har ett nedifrånperspektiv eftersom kontroll över kommunikationerna är målet med sjökrigföring. I detta fall påverkas målet med sjökrigföring, av möjligheten att skapa överlägsenhet. Målet med sjökrigföring utgår från den strategiska nivån och överlägsenhet skapas i detta exempel av taktiska metoder.

Växlingen mellan perspektiv sker när Corbett och Mahan övergår från att beskriva målet ur en strategisk vinkel till att beskriva vad denna målsättning innebär ur en taktisk vinkel. Det tycks därför vara en nivåindelad skillnad när Corbett och Mahan generaliserar sjökrigföring. När de beskriver målet och kontroll över kommunikationerna från en strategisk vinkel har de båda två i huvudsak ett inifrån- och uppifrånperspektiv. När de beskriver målet med sjökrigföring från en taktisk vinkel har de huvudsak ett utifrån- och nedifrånperspektiv.

Likheterna i hur de båda marina tänkarna bygger upp sina teorier om målet med sjökrigföring är betydligt större än skillnaderna. De har snarlika vetenskapsteoretiska utgångspunkter och deras beskrivningar av målet med sjökrigföring är i många fall, om inte identiska, väldigt lika.

Skillnaden är att Corbett uttrycker sig i begreppet herravälde till sjöss och gör en ansats för att beskriva vad detta begrepp innebär vilket Mahan inte gör lika tydligt. Corbett utvecklar hur kontrollen över kommunikationerna begränsas till tid och rum samtidigt som Mahan endast konstaterar att kontrollen aldrig kan vara total. Mahan förespråkar offensiven samtidigt som Corbett förespråkar defensiven när målet med sjökrigföring skall beskrivas.

Corbetts och Mahans beskrivning av målet med sjökrigföring växlar perspektiv när det övergår från en strategisk vinkel till en taktisk.

3.2 Hur medlen för sjökrigföring är utformade

3.2.1 Corbett

Utformningen av sjöstridskrafterna är enligt Corbett ett resultat av vad de skall användas till. Om kontrollen över kommunikationerna till sjöss skall säkras behövs det slagskepp och om kontrollen skall utövas behövs det kryssare.⁶⁷

Ett sätt att problematisera Corbetts teori om hur medlen för sjökrigföring är utformade är att utgå från det inte är fartygstyper Corbett avser utan förmågor. För att utöva kontrollen över kommunikationerna till sjöss krävs det underrättelser, vilket kryssare tillför. För att säkra kontrollen över kommunikationerna krävs det verkan vilket slagskeppen tillför. Med det antagandet som utgångspunkt är det egentligen inte utformningen av sjöstridskrafterna som Corbett avser utan snarare vikten av samordning av olika förmågor vilket är närmare taktik.

Corbett fortsätter med att utformningen av sjöstridskrafterna är, eller borde vara, ett resultat av aktuella militärstrategiska och taktiska idéer, aktuell byggnadsteknik, materialval och generellt av teorier om krigföring och sjökrigföring.⁶⁸

Corbett menar vidare att om målet med sjökrigföring är att kontrollera kommunikationerna till sjöss måste sjöstridskrafterna utformas för att effektivt kunna lösa den uppgiften. Sjöstridskrafternas förmåga att utöva kontrollen över kommunikationerna är proportionerlig till förmåga att förhindra motståndaren att

⁶⁷ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 107 och 115

⁶⁸ Ibid, s. 107

påverka kontrollen. Specialisering av sjöstridskrafter för att utöva kontrollen över kommunikationerna medför mindre specialisering av sjöstridskrafterna att förhindra motståndaren att påverka kommunikationerna.⁶⁹

3.2.2 Mahan

Utrikes relationer är enligt Mahan i huvudsak en uppgift för politiker men det påverkar också militärstrategier inom både mark- och sjöarenan eftersom dessa relationer påverkar utformningen och storleken av stridskrafterna. Mahan fortsätter med att det måste finnas en nationell marinstrategi, vilket i detta fall tolkas som en nationell strategi, för hur medlen skall utformas.⁷⁰

Sjöstridskrafternas styrka beror, enligt Mahan, inte bara på dess numerär eller storlek utan utformas också av deras skyddsförmåga, eldkraft, fart och uthållighet.⁷¹

För att skydda egna kommunikationer till sjöss och förhindra att motståndaren utnyttjar sina kommunikationer behövs det enligt Mahan baser. Basernas utformning kan mätas utifrån tre övergripande faktorer; deras geografiska placering, militära styrka och resurser. Deras geografiska placering är beroende på avståndet till kommunikationerna. Deras militär styrka beror på i vilken omfattning baserna är befästa och deras resurser beror på vilka naturtillgångar och övriga förnödenheter som baserna har.⁷²

3.2.3 Metaanalys av hur medlen för sjökrigföring är utformade

Både Mahan och Corbett har en förhållandevis begränsad diskussion om hur medlen utformas. Det kan konstateras att när Corbett diskuterar hur medlen för sjökrigföring är utformade utgår han i huvudsak från ett inifrånperspektiv.

De faktorer som påverkar utformningen av sjöstridskrafterna enligt Corbett är vad sjöstridskrafterna skall användas till, vilket i detta sammanhang tolkas som en tanke eller idé om hur de skall användas. Militärstrategiska och taktiska idéer, byggnadsteknik, val av material, teorier och målsättningen med sjökrigföring är andra faktorer som enligt Corbett påverkar utformningen. Alla dessa faktorer kan beskrivas utgå från mänskliga tankar, vilket visar hur Corbett har en förståelseinriktad syn när han generaliser hur medlen ska utformas.

---

⁶⁹ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 117

⁷⁰ Mahan, *Naval Strategy*, s. 106-107

⁷¹ Ibid, s. 207

⁷² Ibid, s. 127-128, 132-135

Corbett har i huvudsak ett uppifrånperspektiv då han utgår från att det är kontroll över kommunikationerna till sjöss som påverkar utformningen av medlen. Eftersom kontroll av kommunikationerna är målssättningen med sjökrigföring beskriver Corbett hur medlen påverkas uppifrån. Att Corbett ser på utformningen av medlen uppifrån blir ännu tydligare då han utgår från att det är militärstrategiska och taktiska idéer som påverkar utformningen. Sjöstridskrafterna utgör i detta sammanhang en underordnad nivå till samtliga faktorer som Corbett anser påverka utformningen av medlen.

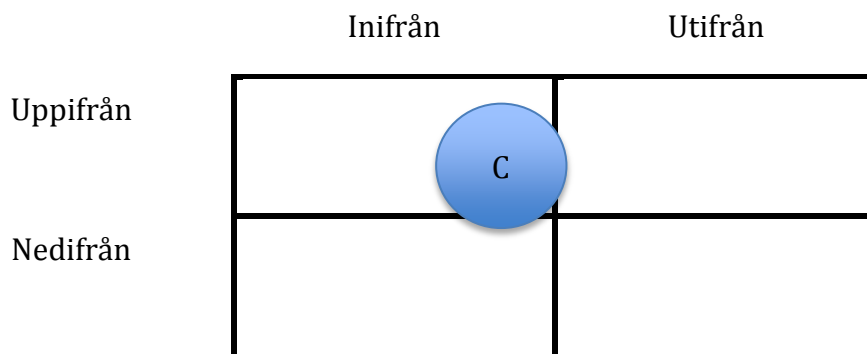
När Mahan diskuterar hur medlen för sjökrigföring är utformade har han i huvudsak ett utifrånperspektiv. Han söker efter lagbundenhet och beskriver hur numerär, storlek, skydd, verkan, rörlighet, uthållighet och avstånd påverkar utformningen av medlen. Det enda undantaget uppstår när Mahan beskriver att utformningen av medlen är ett resultat av utrikes- och säkerhetspolitik vilket är ett inifrånperspektiv eftersom politiken utgår från mänskliga viljor.

Mahan har i huvudsak ett nedifrånperspektiv då han beskriver hur medlen utformas. Skydd, verkan, rörlighet och uthållighet kan beskrivas som förmågor vilka påverkar både sjöstridskrafternas och basernas utformning. Sjöstridskrafterna och baserna kan i detta fall beskrivas som organisatoriska system som påverkas av enheterna vilket är förmågorna skydd, verkan, rörlighet och uthållighet. För att förtydliga analysen kan följande beskrivning tjäna som ett exempel. Ett örlogsfartyg är ett organisatoriskt system. Ombord finns det olika underavdelningar som levererar de förmågor som fartyget behöver. Maskinavdelningen levererar förmågan rörlighet. Logistikavdelningen levererar uthållighet och artilleriorganisationen levererar verkan. Den enda gång Mahan antar ett uppifrånperspektiv är när han beskriver hur medlen utformas som ett resultat av utrikes- och säkerhetspolitiken.

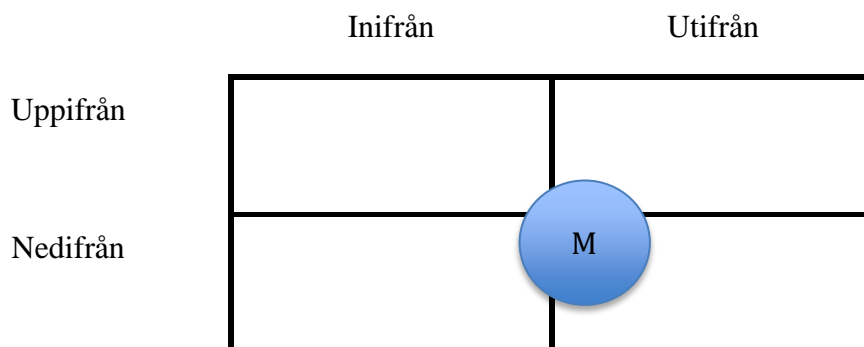
Det går inte att påvisa någon växling i perspektiven hos Corbett. Mahan växlar från ett i huvudsak utifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver utformningen av medlen på en taktisk nivå till ett inifrån- och uppifrånperspektiv när han beskriver utformningen av medlen som ett resultat av den strategiska viljan. Återigen sker växlingen av perspektiv när diskussionen förändras från taktisk till strategisk nivå, vilket styrker det tidigare antagandet att det råder en nivåindelning när Mahan generaliserar sjökrigföring.

När Corbett och Mahan diskuterar hur medlen för sjökrigföring utformas är skillnaderna större än likheterna avseende den vetenskapsteoretiska utgångspunkten. När Corbett beskriver vad som påverkar utformningen har han i huvudsak ett inifrån- och uppifrånperspektiv och Mahan har i huvudsak ett utifrån- och nedifrånperspektiv.

Deras beskrivning av hur medlen för sjökrigföring utformas innehåller också fler skillnader än likheter varför endast likheterna beskrivs. Både Corbett och Mahan beskriver hur den politiska nivån påverkar utformningen. Corbett gör det indirekt då han menar att det är målsättningen med sjökrigföring som påverkar utformningen. Mahan är direkt i sin beskrivning då han menar att det är utrikes- och säkerhetspolitiska relationer som påverkar utformningen.

Corbett har huvudsak ett inifrån- och uppifrånperspektiv när han beskriver hur medlen utformas.

Mahan har i huvudsak ett utifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver hur medlen utformas men växlar till ett inifrån- och uppifrånperspektiv när diskussionen förändras från en taktisk nivå till en strategisk.

3.3 Hur medlen används för att uppnå målet med sjökrigföring

3.3.1 Corbett

Corbett beskriver att koncentration är en metod för att kraftsamla styrkor. I krig påverkas alltid tid och rum av motståndarens aktiviteter eller av den egna viljan att påverka motståndaren. Koncentrationens förtjänst är därför möjligheten att kraftsamla styrkor där det behövs vilket skapar handlings- och rörelsefrihet.⁷³

Om kraftsamling genomförs för tidigt förloras överraskningsmomentet och möjligheten till flexibilitet. Koncentration, enligt Corbett, skall därför för sjöstridskrafternas del förstås som utgrupperade enheter vilka är sammanlänkade med den effektiva energin av en central vilja.⁷⁴

Metoden koncentration innebär för sjöstridskrafterna att de skall vara utspridda för att täcka ett så stort område som möjligt. Samtidigt skall sjöstridskrafterna vara beredda på att snabbt kunna samlas när taktisk chef fattar beslut om det. Koncentration medger därför att utöva kontroll över kommunikationerna i avvaktan på möjligheter att avgöra och därmed permanent säkra kontrollen över kommunikationerna.⁷⁵

En friktion som uppstår när metoden koncentration skall användas är att det är svårt att veta var motståndaren är eftersom havet inte utgör någon begränsning för var han kan uppträda. Detta medför, enligt Corbett, att så länge motståndarens sjöstridskrafter är uppdelade och har möjlighet till koncentrerade eller enskilda attacker måste egna sjöstridskrafter vara koncentrerade så öppet och flexibelt som möjligt.⁷⁶

Delning av sjöstridskrafterna, menar Corbett, är nödvändigt för att genomföra gemensamma operationer men förutsättningen för att dela sjöstridskrafterna är överlägsenhet. När en underlägsen motståndare delar sina sjöstridskrafter kan ett avgörande inte nås. Motståndaren skall därför tvingas att samla sina stridskrafter genom att hans delar lokaliseras och anfalls. Om motståndaren samlar sina

---

⁷³ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 130

⁷⁴ Ibid, s. 131

⁷⁵ Ibid, s. 132

⁷⁶ Ibid, s. 133

sjöstridskrafter står han inför ett val, antingen överlämnar han herraväldet till sjöss eller så tvingas han till ett avgörande slag.⁷⁷

Metoden ett avgörande slag för att säkra herraväldet till sjöss framhåller Corbett som en förutsättning för slutlig framgång. Han vänder sig dock mot den samtida uppfattningen om hur detta ska uppnås. Att söka upp motståndaren och slå honom i ett avgörande slag är en ambition att från början tillskansa sig en så god position som möjligt för att därefter samordnat av den övergripande planeringen, militär eller politisk, nå ett avgörande.⁷⁸

Metoden örlogsblockad kan, enligt Corbett, delas in i öppen blockad och närblockad. Närblockad är en metod för att uppnå lokalt och temporärt herravälde till sjöss vilket syftar till att förhindra motståndarens sjöstridskrafter från att operera i ett visst område med ett visst syfte. Öppen blockad syftar till att slå motståndarens sjöstridskrafter och är en metod för att säkra herravälde till sjöss. Eftersom syftet med öppen blockad är att slå motståndaren måste han lockas till en position ute till havs där detta är möjligt. Samtidigt får detta inte skapa förutsättningar för motståndaren att utnyttja situationen för egna syften.⁷⁹

Handelsblockad är en metod för att utöva herravälde till sjöss. Att stänga motståndarens hamnar för handel, menar Corbett, är att utnyttja den högsta formen av herravälde till sjöss. Genom att strypa handelsflödet är metoden handelsblockad likställt med att ockupera motståndarens territorium vilket har en strategisk påverkan. Motståndaren tvingas därför till att välja mellan att utsättas för den värsta formen av sjökrigföring eller att med ett avgörande slag slå sig fri. Oavsett vilket, är den egna viljan påtvingad motståndaren enligt Corbett.⁸⁰

”Fleet in being” är en metod för att bestrida herravälde till sjöss. Om en nation inte har tillräckliga resurser för att säkra herraväldet till sjöss kan herraväldet i stället bestridas. Att herraväldet till sjöss är bestritt, menar Corbett, ger defensiven fördelar gentemot offensiven i sjökrigföring. Defensiven handlar om att skjuta upp ett avgörande intill dess den operativa och strategiska nivån har skapat en offensiv förmåga. ”Fleet in being”

---

⁷⁷ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 137

⁷⁸ Ibid, s. 180-181

⁷⁹ Ibid, s. 184-185

⁸⁰ Ibid, s. 185

omfattar därför inte ett inaktivt väntande utan tvärtom ett aktivt uppträdande där motståndaren utsätts för upprepande motattacker och förnekas på så sätt möjligheten att utöva herravälde till sjöss.⁸¹

Mindre motattacker som metod för att bestrida herravälde till sjöss är ett sätt för underlägsna nationer att reducera en överlägsen motståndares sjöstridskrafter. Corbett beskriver hur teknikutvecklingen påverkat sjökrigföring genom framtagandet och utnyttjandet av torpeden för genomförande av mindre motattacker. Corbett är dock kritisk till torpedens effektivitet och menar att framgång med motattacker är beroende av andan och skickligheten hos officerare och manskap.⁸²

Metoden försvar mot kustinvasion för att utöva herraväldet till sjöss syftar till att påverka motståndarens markstridskrafter och transportresurser men inte hans sjöstridskrafter. För att finna härledning till varför behöver Corbetts teori om krig studeras. Det är i huvudsak på land med markstridskrafter som krig mellan stater avgörs, vilket innebär att transportfartygen är ett viktigare mål än eskorterande sjöstridskrafter.⁸³

Corbett beskriver det teoretiska sambandet mellan framgång och försvar mot kustinvasion utifrån fyra relationer. För det första finns det en relation mellan hastighet i förberedelser, genomförande av en landstigning och hastighet i inhämtning, bearbetning och delgivning av underrättelser för att undvika motståndarens stridskrafter. För det andra finns det en relation mellan farten hos egna sjöstridskrafter och motståndarens transporttonnage. D.v.s. den tid då egna sjöstridskrafter har möjlighet att påverka motståndarens transporttonnage innan de har nått sitt mål. För det tredje finns det en relation mellan förstörelsekraften hos sjöstridskrafter som används mot oskyddade amfibieföretag och hos kustförsvar som används mot mindre skyddade amfibieföretag. För det fjärde finns det en relation mellan farten hos motståndarens eskortstyrka och egna sjöstridskrafter som försöker att påverka invasionen.⁸⁴

---

⁸¹ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 209-212

⁸² Ibid, s. 227-232

⁸³ Ibid, s. 16 och 235-239

⁸⁴ Ibid, s. 258-260

Corbett beskriver metoden anfall och försvar av handelssjöfart med två teser. Den första tesen säger att om det är lätt att anfalla är det lätt att försvara. Corbett utvecklar detta med möjligheten att anfalla motståndarens handelssjöfart är detsamma som möjligheten att utöva herravälde till sjöss. Utövandet av herraväldet till sjöss kräver numerär, fartresurser och uthållighet vilket endast kan uppnås på två sätt. Det kan uppnås antingen på bekostnad av verkans- och skyddsförmågan eller på bekostnad av större plattformar. Om storleken på plattformarna ökas minskas antalet. Om verkans- och skyddsförmågan minskar kan antalet plattformar behållas, vilket gör det möjligt att hitta och anfalla handelstonnage, men minskar förmågan att skydda sig från motståndarens sjöstridskrafter. Försvaret av handelssjöfart gynnas, enligt Corbett, av att det är den anfallande parten som först måste bryta den försvarande styrkans möjlighet att skydda handelssjöfarten innan handelssjöfarten kan påverkas.⁸⁵

Den andra tesen i Corbetts förklaring av anfall och försvar av handelssjöfart avhandlar vilken påverkan anfall på handelssjöfart har för den utsatta nationen. Corbett menar att sårbarheten för nationen som blir utsatt för anfall mot handelssjöfarten är i omvänt förhållande till volymen av dess handelssjöfart. Corbett utvecklar detta med beskrivningen att en nations sårbarhet för anfall mot dess handelssjöfart inte är lika med hur mycket som sänks, utan hur stor andel av dess tillgängliga handelssjöfart som sänks. Det innebär att ju större handelsflotta en nation har, ju större ansträngningar kommer det att kosta för att uppnå effekt av anfall mot det landets handelssjöfart.⁸⁶

3.3.2 Mahan

Koncentration, enligt Mahan, är en metod för att kraftsamla sjöstridskrafterna där behovet uppstår vilket påverkas av internationella relationer. Förmågan att vända ett underläge till ett överläge genom kraftsamling av stridskrafter till tid och rum, är konsten att genomföra sjökrigföring.⁸⁷

Mahan menar vidare att metoden koncentration för sjöstridskrafterna har en annan betydelse än vad den har för markstridskrafterna. Sjöstridskrafternas rörlighet

---

⁸⁵ Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 278-279

⁸⁶ Ibid, s. 278-279

⁸⁷ Mahan, *Naval Strategy*, s. 125 och 296

tillsammans med hur de är fördelade till viktiga baser tvingar motståndaren till att fördela sina sjöstridskrafter på motsvarande sätt.⁸⁸

För sjöstridskrafternas del måste koncentration, enligt Mahan, ske utan motståndaren vetskap annars röjs syftet med koncentrationen. Genom att utnyttja sjöstridskrafternas rörlighet kan motståndarens utspridda sjöstridskrafter slås med överlägsenhet samtidigt som hans koncentrerade styrkor kan slås eftersom de saknar förvarning.⁸⁹ Koncentration används, enligt Mahan bland annat för att skydda sina kommunikationer. Med rörlighet skyddas egna fartyg samtidigt som koncentrationen skapar lokal överlägsenhet vilket medför att en motståndare som vill påverka kommunikationerna kan slås.⁹⁰

Om motståndaren uppträder i flera operationsområden eller använder sig av flera basområden menar Mahan att sjöstridskrafterna kan delas. Förutsättningen för att dela egna sjöstridskrafter är att de är överlägsna motståndarens och att de egna kommunikationerna kan skyddas.⁹¹

För att uppnå kontroll över kommunikationerna till sjöss i ett område där herraväldet är bestritt kan motståndaren antingen drivas eller dras från kommunikationerna enligt Mahan. Om egna sjöstridskrafter är starkare drivs motståndaren från kommunikationerna genom att han slås. Är egna stridskrafter svagare dras motståndaren från kommunikationerna genom att angripa punkter som är väsentliga för motståndaren. Genom att angripa motståndarens väsentliga punkter tvingas han att dela upp sina styrkor varefter dessa kan slås.⁹²

Mahan menar att anfälla och slå motståndaren i ett sjöslag är nödvändigt för att minska motståndarens relativa styrka när kontrollen över kommunikationerna till sjöss skall säkras eller utövas. Om kontrollen över kommunikationerna skall utövas och motståndarens relativa styrka är till hans nackdel skall detta utnyttjas för att ytterligare reducera motståndarens sjöstridskrafter.⁹³

---

⁸⁸ Mahan, *Naval Strategy*, s. 125-126

⁸⁹ Ibid, s. 126

⁹⁰ Ibid, s. 220-221

⁹¹ Ibid, s. 271-273

⁹² Ibid, s. 243-249

⁹³ Ibid, s. 220 och 254

Flankanfall används, enligt Mahan, för att bestrida motståndarens kontroll över kommunikationerna till sjöss. Metoden används när den egna relativa styrkan inte är tillräckligt stark för att driva motståndaren bort från kommunikationerna. Genom att genomföra mindre motattacker mot baser och kommunikationer avleds motståndarens uppmärksamhet och han blir distraherad.⁹⁴

Mahan beskriver att försvar är en metod för att skydda strategiska positioner, framförallt baser. Försvar av baser delas in i försvar mot anfall från havet och försvar mot anfall från land. Vinsten med försvar är att metoden skapar tid. Försvaret av baser och skydd mot kustinvasion är enligt Mahan en huvudsaklig uppgift för markstridskrafterna. Sjöstridskrafterna skall användas för offensiva uppgifter eftersom de är rörliga.⁹⁵

Sjöfartskrig, enligt Mahan, kan genomföras som anfall mot handelssjöfart och handelsblockad. Sjöfartskrig har en ekonomisk, politisk och militär påverkan. Genom att handelssjöfarten förhindras påverkas motståndarens ekonomi negativt. Ekonomin påverkar i sin tur politikens möjlighet att finansiera krigföring. Effekten av sjöfartskrig är dock relativ till storleken på motståndarens handelsflotta.⁹⁶

I valet mellan att använda blockad eller att slå motståndarens sjöstridskrafter menar Mahan att slå motståndaren är det mest effektiva sättet att uppnå kontroll över kommunikationerna. En blockad kan däremot tvinga motståndaren till ett slag. Genom att blockera motståndarens sjöstridskrafter tvingas motståndaren att slåss eller lämna över kontrollen kommunikationen till motparten.⁹⁷

Handelsblockad är den mest systematiska och omfattande formen av sjöfartskrig. Mahan menar att handelsblockad inte binder kvalificerade resurser samtidigt som motståndarens handel förhindras genom att hans hamnar stängs. Om motståndaren blir utsatt för handelsblockad blir det naturliga svaret från honom att genomföra anfall mot handelsfartyg. Att lokalisera handelsfartygen på det öppna havet är svårare i jämförelse med att blockera dem i hamn.⁹⁸

---

⁹⁴ Mahan, *Naval Strategy*, s. 275 och 292-293

⁹⁵ Ibid, s. 141-142

⁹⁶ Mahan, *Sea Power in its relation to war*, s. 284-290

⁹⁷ Mahan, *Naval Strategy*, s. 271 och Mahan, *Retrospect and Prospect*, s. 195

⁹⁸ Mahan, *Sea Power in its relation to war*, s. 284-290

Örlogsblockad, enligt Mahan, är en metod för att säkra kontrollen över egna kommunikationer samtidigt som örlogsblockad försvårar motståndarens möjlighet att utnyttja kommunikationerna för sina syften. Genom att stänga inne motståndarens sjöstridskrafter kan dessa inte anfälla kommunikationerna samtidigt som deras möjlighet att skydda sina egna kommunikationer begränsas.⁹⁹

Metoden "Fleet in being", enligt Mahan, kan användas för att förhindra att motståndaren kontrollerar kommunikationerna till sjöss. Metoden har framförallt en psykisk påverkan på sjökrigföring då "Fleet in being" upplevs som ett hot av motståndaren.¹⁰⁰

3.3.3 Metaanalys av hur medlen utnyttjas för att uppnå målet

När Corbetts teori som helhet analyseras visar det att han i huvudsak har ett inifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver hur medlen skall utnyttjas. Hans strävan att beskriva och tolka hur metoderna påverkar eller påverkas av mänskliga tankar och handlingar är framträdande.

Corbett har en utförlig beskrivning av koncentration vilket i huvudsak skall förstås som kraftsamling av stridskrafter till tid och rum. När Corbett diskuterar koncentration så beskriver han det som en metod för att uppnå handlingsfrihet och rörelsefrihet för att tillgodose egen vilja. Handlingsfrihet, rörelsefrihet och vilja tolkas i detta fall som att Corbett beskriver hur mänskliga tankar påverkar sjökrigföring. Det blir ännu tydligare när Corbett beskriver att koncentration för sjöstridskrafterna innebär att de är utgrupperade och sammanlinkade av en gemensam vilja. Sjöstridskrafterna skall vara så utspridda som möjligt men samtidigt vara beredda att kraftsamla till tid och rum när chef fattar beslut om det vilket samtidigt visar hur Corbett i huvudsak beskriver koncentration uppifrån.

Att Corbett beskriver metoden koncentration med ett inifrån- och uppifrånperspektiv kan bero på att han utgår från att koncentration är kraftsamling av stridsmedel. Kraftsamling är snarare en av krigföringens grundprinciper än en metod.¹⁰¹ Det innebär att koncentration är ett begrepp som används för att samordna stridsmedlen vilket klargör varför Corbett har ett uppifrånperspektiv. Corbetts redovisning av övriga

---

⁹⁹ Mahan, *Sea Power in its relation to war*, s. 128-129

¹⁰⁰ Ibid, s. 228-229

¹⁰¹ Widen och Ångström, *Militärteorins grunder*, s. 119

metoder beskriver i övergripande termer hur stridsmedlen skall användas för att nå målet med sjökrigföring vilket visar att han har ett nedifrånperspektiv. Målet med sjökrigföring utgår från den strategiska nivån och får därför anses vara överordnad hur medlen på den taktiska nivån utnyttjas.

När Corbett därefter diskuterar metoderna örlogs- och handelsblockad, mindre motattacker, "Fleet in being" och avgörande slag gör han det även här med en tydlig ansats till att beskriva sjökrigföring med förståelse. Örlogsblockad syftar till att locka motståndaren till en för honom ofördelaktig position samtidigt som motståndaren inte får ges möjlighet att utnyttja situationen för egna syften. Handelsblockad syftar till att påtvinga motståndaren en vilja, han ställs inför valet att utsättas för den värsta formen av sjökrigföring eller att med ett avgörande slag försöka slå sig fri. Att locka motståndaren eller påtvinga honom en vilja beskriver hur Corbett är närmare ett inifrånperspektiv eftersom han beskriver hur metoderna påverkar eller påverkas av mänskliga tankar. Örlogs- och handelsblockad är taktiska metoder som påverkar möjligheten att säkra och utöva kontrollen över kommunikationerna vilket samtidigt visar att Corbett har ett nedifrånperspektiv.

Framgången med mindre motattacker enligt Corbett beror snarare på andan och skickligheten hos besättningen än på teknisk utveckling. När Corbett uttrycker framgången som ett resultat av anda och skicklighet visar det att han har ett inifrånperspektiv eftersom han utgår från förståelse av andras mentala processer. Sjökrigföringsförmågan, i detta fall förmågan att genomföra mindre motattacker, är överordnad och bygger på fysiska, konceptuella och moraliska faktorer. De fysiska faktorerna är bland annat stridsmedlen, de konceptuella faktorerna är beskrivningar hur stridsmedlen skall utnyttjas och de moraliska faktorerna beskriver vilja och värdegrund.¹⁰² Sjökrigföringsförmågan påverkas i detta fall av skickligheten, vilket är den konceptuella faktorn och andan, vilket är den moraliska faktorn. Det medför att Corbett har ett nedifrånperspektiv.

"Fleet in being" beskrivs av Corbett som ett aktivt och medvetet uppträdande. Metoden syftar till att skapa tid för den operativa och strategiska nivån att bygga upp en offensiv förmåga samt förhindra att motståndaren får kontroll över kommunikationerna. Då det

---

¹⁰² Till, *Seapower*, s. 112-113

är ett aktivt och medvetet uppträdande med ett tydligt syfte anses Corbetts beskrivning av metoden "Fleet in being" ligga närmare ett inifrånperspektiv än ett utifrån. Eftersom det är en taktisk metod som syftar till att vinna tid för den operativa och strategiska nivån utgår Corbett nedifrån.

När Corbett diskuterar metoden ett avgörande slag gör han även det inifrån. Han menar att motståndaren kan slås först efter det att en gynnsam position har intagits och verksamheten har samordnats av högre nivå. Samordningen av verksamheten utgår från en mänsklig tanke eller en medvetenhet om när det är lämpligast att genomföra det avgörande slaget. Samtidigt visar Corbett att han beskriver metoden uppifrån då det är en högre nivå som samordnar det avgörande slaget.

När Corbett därefter beskriver metoderna försvar mot kustinvasion samt anfall och försvar av handelssjöfart gör han det med ett tydligt utifrånperspektiv. Han söker efter en lagbundenhet i sjökrigföring då han menar att framgång för försvar mot kustinvasion och försvar av handelssjöfart bygger på tid, numerär, rörlighet, verkan och skydd. Dessa faktorer är alla själlösa, går att observera, mäta och utgår från naturlagarna.

Även Mahan har en omfattande diskussion om vad koncentration är, vilket också skall förstås som kraftsamling av stridskrafter till tid och rum. Behovet av koncentration påverkas av utrikes relationer och beskrivs som en metod för att uppnå överlägsenhet. Kraftsamling av sjöstridskrafter för att skapa överlägsenhet är enligt Mahan konsten inom sjökrigföring. Det är tydligt att Mahan försöker beskriva att kraftsamling inte går att beskriva med lagbundenhet utan snarare är en fråga om en intuitiv process som påverkas av mänskliga tankar. Detta gör sammantaget att Mahans sätt att beskriva metoden koncentration ligger närmare ett inifrånperspektiv än ett utifrån.

Mahan övergår till ett lagsökande synsätt när han beskriver hur medlen används för att nå målet med sjökrigföring. Hans övergripande diskussion utgår från att det är styrkeförhållande, tid, skydd eller numerär som är påverkar sjökrigföringen. Framförallt ser Mahan ett behov av överlägsenhet vilket ofta uttrycks i numerär. Hans beskrivningar av metoderna är därför närmare ett utifrånperspektiv.

Undantagen från Mahans beskrivningar utifrån är hans diskussion om flankanfall och "Fleet in being" där han närmar sig ett inifrånperspektiv. Metoden flankanfall avleder

uppmärksamhet och distraherar motståndaren. När Mahan beskriver "Fleet in being" framgår det att effekten av metoden är psykisk då motståndaren upplever ett hot. Avleda uppmärksamhet, distrahera och utsätta motståndaren för hot påverkar motståndarens tankar vilket innebär att Mahan utgår från en förståelse för motståndarens mentala processer och närmar sig därför ett inifrånperspektiv.

Mahan utgår uteslutande nedifrån när han beskriver metoderna. Det enda undantaget är hans diskussion av koncentration vilket utgår uppifrån då Mahan menar att det är strategiska relationer som påverkar behovet. När Mahan presenterar övriga metoder beskriver han i huvudsak hur de påverkar kontroll över kommunikationerna vilket är målet för sjökrigföring enligt Mahan. Det innebär att Mahan som helhet är närmare att beskriva metoderna nerifrån än uppifrån.

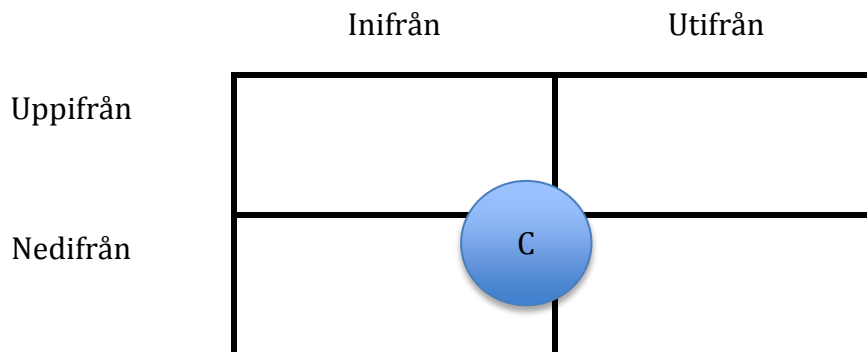
När Mahans teori som helhet analyseras visar det att han i huvudsak har ett utifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver hur medlen skall utnyttjas. Likheterna mellan Corbett och Mahan avseende den vetenskapsteoretiska utgångspunkten är liten. Corbett söker efter förståelse för hur medlen skall utnyttjas och antar i huvudsak ett inifrånperspektiv. Mahan är i huvudsak lagsökande i sin beskrivning och har ett utifrånperspektiv. Det som förenar de båda är nedifrånperspektivet vilket dominerar deras sätt att beskriva metoderna. Det är i och för sig inte någonting anmärkningsvärt eftersom kapitlet strävar efter att undersöka och analysera hur medlen utnyttjas för att nå målet med sjökrigföring.

Likheterna i Corbetts och Mahans beskrivning av hur medlen utnyttjas är större än skillnaderna och därför beskrivs endast de avgörande skillnaderna. Corbett och Mahan beskriver koncentration som en metod för att kraftsamla styrkor till tid och rum. Corbett utvecklar metoden koncentration och beskriver närmare vad det innebär än vad Mahan gör. För Corbett innebär koncentration samordning av sjöstridskrafter snarare än fysisk samling i form av numerär överlägsenhet. Mahan kan i detta stycke tolkas tvärtom, en fysisk samling av sjöstridskrafter till en given plats för att nå numerär överlägsenhet.

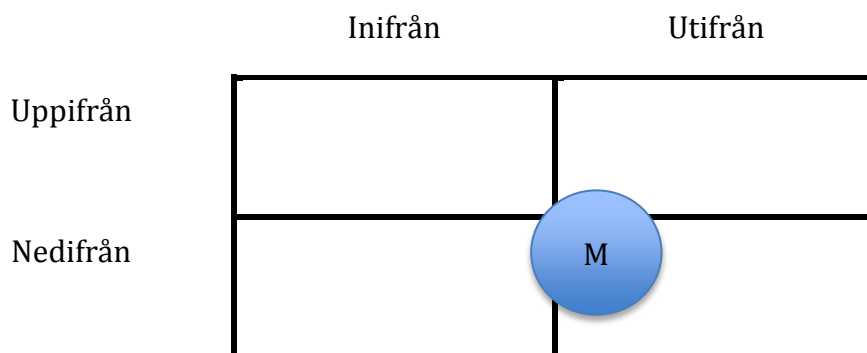
Corbett och Mahan beskriver metoden slag med skillnaden att Corbetts utgångspunkt är att slaget syftar till att nå ett avgörande. Mahan utgår från att slaget syftar till att nå överlägsenhet. Båda resonemangen leder dock till samma slutmål, kontroll över

kommunikationerna. Corbett diskuterar hur sjöstridskrafter skall utnyttjas till försvar mot kustinvasion vilket inte Mahan gör.

Corbett har i huvudsak ett inifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver hur medlen skall utnyttjas för att nå målen.

Mahan har i huvudsak ett utifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver hur medlen skall utnyttjas för att nå målen.

4. Avslutning

Syftet med uppsatsen är som tidigare har beskrivits att öka kunskapen om sjökrigföringsteorier och deras vetenskapsteoretiska grund. För att uppnå detta har Corbetts och Mahans teorier analyserats, kategoriserats och jämförts. De två frågeställningarna, vilka har tjänat som en ledstång för att nå det övergripande syftet, är:

1. Hur är teorierna om sjökrigföring uppbyggda?
2. Vilka skillnader och likheter har teorierna om sjökrigföring?

Frågorna besvaras inte i en följd, i stället kommer resultatet av analysen och jämförelsen att diskuteras utifrån frågeställningen. På så sätt påvisas samtidigt konsekvenser av Corbetts och Mahans vetenskapsteoretiska utgångspunkter när de beskriver sjökrigföring. Därefter diskuteras uppsatsens styrkor, svagheter och förslag på vidare forskning inom ämnesområdet. Som avslutning ges också förslag på hur den metateoretiska analysmodellen kan utvecklas för att undersöka olika fenomen inom krigföring.

Både Corbett och Mahan beskriver i huvudsak målet med sjökrigföring med en förståelseinriktad ansats uppifrån. De utgår från att det är politisk vilja som styr målet med sjökrigföring och har i huvudsak ett inifrån- och uppifrånperspektiv. Corbett och Mahan närmar sig att beskriva sjökrigföring utifrån när de bryter ner målsättningen vilket de också huvudsakligen gör nedifrån. Både Corbett och Mahan växlar därför perspektiv, när de beskriver målet med sjökrigföring uppifrån gör de det inifrån och när de beskriver målet nedifrån gör de det utifrån. Likheterna i hur de båda marina tänkarna bygger upp sina teorier om målet med sjökrigföring är betydligt större än skillnaderna. De har snarlika vetenskapsteoretiska utgångspunkter och deras beskrivningar om målet med sjökrigföring är i många fall, om inte identiska, väldigt lika.

Skillnaden är att Corbett uttrycker sig i begreppet herravälde till sjöss och gör en ansats för att beskriva vad detta begrepp innebär vilket Mahan inte gör. Corbett utgår från att herravälde till sjöss är den övergripande målsättningen för sjökrigföring men bryter ner begreppet till kontroll över kommunikationer. Tyvärr är framförallt Corbett men även Mahan inte tydliga i hur de därefter använder begreppen herravälde till sjöss och kontroll över kommunikationerna. Begreppen används ibland synonymt vilket gör det

svårt att dra alltför långtgående slutsatser på deras diskussioner. Corbett utvecklar hur kontrollen över kommunikationerna begränsas till tid och rum samtidigt som Mahan endast konstaterar att kontrollen aldrig kan vara total. Mahan förespråkar offensiven samtidigt som Corbett förespråkar defensiven när målet med sjökrigföring skall beskrivas.

Enligt Corbett är målsättningen med sjökrigföring ett resultat av politisk vilja. Mahan menar att målet med sjökrigföring utgår från politiskt behov och vilja. Det medför att både Corbett och Mahan beskriver målsättningen med sjökrigföring ur ett inifrån- och uppifrånperspektiv. En konsekvens av denna utgångspunkt är, att finns det inte en politisk vilja eller behov av att utnyttja sjöstridskrafterna som ett maktmedel finns det heller ingen giltighet för Corbetts och Mahans diskussion om målet med sjökrigföring. Om Corbetts och Mahans teorier om målet skall användas som underlag för diskussioner eller utbildning i sjökrigföring är det därför ur en marin aspekt viktigt att beskriva detta förhållande för att klargöra inom vilket område och vid vilka tillfällen teorin av avsedd att användas.

Corbetts och Mahans beskrivningar av sjökrigföring utgår i huvudsak från ett reguljärt krigstillstånd mellan två stater. Det medför att deras diskussioner är begränsade till en högre konfliktnivå. Även detta bör påtalas när Corbetts och Mahans teorier används som underlag för utbildning och diskussioner om hur sjöstridskrafter skall utnyttjas. Det kan få konsekvenser för det marina uppträdet om deras teorier används vid fel tillfälle. Några av de operationstyper som beskrivs i våra taktikreglementen används inte bara under högentensiva konfliktnivåer liksom de Corbett och Mahan utgår ifrån utan även i lägre konfliktnivåer. Samtidigt innehåller våra reglementen och doktriner begrepp som är hämtade från Corbett och Mahan vilket gör att det lätt kan uppstå missuppfattningar när deras teorier skall användas för att beskriva sjökrigföring.

Havet har ett positivt och ett negativt värde konstaterar Corbett. Det positiva värdet i form av att havet kan erbjuda möjligheter att utnyttja det för kommunikationer eller förhindra att motståndaren utnyttjar det för sina syften. Det negativa värdet i form av att havet utgör en barriär som skiljer nationer åt i en konflikt. Med herravälde till sjöss försvinner denna barriär eftersom havet då istället utnyttjas som en kommunikationsled som möjliggör att motståndarens territorium kan erövrats. En reflektion som uppstår ur

detta resonemang är varför Corbett definierar herravälde till sjöss som ett negativt värde av havet. Corbett utgår från att sjöstridskrafterna utnyttjas bäst när ett krig är begränsat. När kriget är totalt utgörs kriget på land. För en nation med starka sjöstridskrafter och förhållandevis svaga markstridskrafter är därför ett begränsat krig någonting positivt då ett totalt krig medför att fördelarna med starka sjöstridskrafter försvinner. Man kan därför dra slutsatsen att Corbett har två perspektiv när han gör denna beskrivning. Han utgår uppifrån då han beskriver att havet skall utnyttjas som ett medel för kommunikationer och beskriver det med ett negativt och positivt strategiskt värde. När Corbett därefter konstaterar att herravälde till sjöss är detsamma som kontroll över kommunikationerna övergår han till att beskriva sjökrigföring nedifrån. Han utgår då från vilka delar av havet som kan kontrolleras och vad havet kan utnyttjas till vilket motiverar att herravälde till sjöss blir kontroll över kommunikationerna.

Denna argumentation visar hur Corbett växlar perspektiv från uppifrån till nerifrån när han beskriver målet med sjökrigföring. Tidigare har Corbetts diskussion utgått från att det är den strategiska nivån som påverkar målet. Här övergår Corbett att beskriva hur målet, herravälde till sjöss, blir till kontroll över kommunikationerna på grund av vad den taktiska nivån har för möjligheter att kontrollera och utnyttja havet.

Corbetts växling av perspektiv begränsar teorin eftersom han utgår från att det finns en begränsad förmåga att kontrollera havet och en begränsad förmåga att utnyttja det. I dag utnyttjas havet både som en kommunikationsled och en resurs i form av naturtillgångar vilket kan få konsekvenser för det marina uppträdandet. Kontrollen blir därmed också knutet till ett geografiskt område och inte bara till kommunikationerna vilket framförallt Corbetts diskussion bygger på.

På motsvarande sätt kan Corbetts argumentation om vilka delar av havet som kan kontrolleras ifrågasättas. Teknikutvecklingen påverkar hur havet kan kontrolleras. Vad som kan kontrolleras kan därför inte anses vara en konstant faktor. För att få en bild av vad det är som Corbett försöker beskriva behöver därför begreppet kontroll definieras i ett sammanhang som tydliggör vad det är som är efterfrågat när kontroll över kommunikationerna skall diskuteras.

Mahan antar ett utifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver att det behövs överlägsenhet för att uppnå kontroll över kommunikationerna och använder beräkningar av förmågor och avstånd för att redogöra för hur detta skall uppnås. Mahan använder i detta sammanhang krigföringens grundprinciper och begränsar därför inte sin diskussion på motsvarande sätt som Corbett gör utan beskriver detta istället i generella termer.

När Corbett och Mahan diskuterar hur medlen för sjökrigföring utformas är skillnaderna avseende den vetenskapsteoretiska utgångspunkten större än likheterna. När Corbett beskriver vad som påverkar utformningen har han i huvudsak ett inifrån- och uppifrånperspektiv och Mahan har i huvudsak ett utifrån- och nedifrånperspektiv. Deras diskussion av hur medlen för sjökrigföring utformas innehåller också fler skillnader än likheter.

Både Corbett och Mahan har en förståelseansats när de diskuterar hur medlen för sjökrigföring utformas vilket de båda belyser uppifrån. Konsekvenserna av denna utgångspunkt kan beskrivas utifrån sjökrigföring och vetenskapsteori. Sjökrigföringen påverkas på så sätt att utformningen av sjöstridskrafterna styrs av det strategiska behovet och inte av det taktiska. Utformningen av stridsmedlen kan därför vara optimerade för t.ex. den strategiska nivån men inte vara lika lämpade för den taktiska. Ett beskrivande exempel kan vara ett gemensamt ubåtsprojekt där den strategiska vinsten ligger i ett nära och förtroendebaserat samarbete med våra nordiska grannländer. Vinsten som uppnås med detta samarbete kan ske på bekostnad av den taktiska anpassningen. Vetenskapsteoretiskt kan denna utgångspunkt ifrågasättas eftersom enheten påverkas av förståelsefaktorer som är giltiga endast ur ett systemperspektiv.

Mahans argumentation när han värderar baser utgår från avståndet till operationsområdet vilket kan anses vara viktigare under en tidsperiod då kol var en huvudsaklig energikälla för sjöstridskrafterna. Teorin om hur medlen utformas kan i detta avseende ifrågasättas då moderna sjöstridskrafter utvecklas mot att ha längre uthållighet beroende på bl.a. andra energikällor och sjörörliga underhållssystem. Mahans diskussion går att beskriva utifrån vetenskapsteori genom att Mahan har antagit ett utifrån- och nedifrånperspektiv på något som inte kan anses vara lagbundet i ett

nutida sammanhang. Konsekvensen av detta är att det inte går att använda Mahans argumentation för att beskriva sjökrigföring utan att värdera baserna utifrån de förutsättningar som råder för stunden.

På motsvarande sätt kan Mahans diskussion om vikten av befästa basområden granskas med kritiska ögon. Ett befäst basområde kan med dagens verkansmedel bekämpas från långa avstånd. En konsekvens av detta är att svenska sjöstridskrafter som komplement använder sig av spridning och rörlighet för att genomföra bastjänst. Även i detta fall kan Mahans vetenskapsteoretiska utgångspunkt ifrågasättas då han antar ett utifrånperspektiv på ett något som inte kan anses vara lagbundet. Behovet av befästa basområden måste därför utvärderas utifrån rådande förutsättningar.

När Corbett och Mahan diskuterar hur medlen för sjökrigföring skall utnyttjas är likheterna avseende den vetenskapsteoretiska utgångspunkten liten. Corbett söker efter förståelse för hur medlen skall utnyttjas och antar i huvudsak ett inifrånperspektiv. Mahan är i huvudsak lagsökande i sin beskrivning och har ett utifrånperspektiv. Det som förenar de båda är nedifrånperspektivet vilket dominerar deras sätt att beskriva metoderna. Det är i och för sig inte någonting anmärkningsvärt eftersom kapitlet strävar efter att undersöka och analysera hur medlet utnyttjas för att nå målet med sjökrigföring. Likheterna i Corbetts och Mahans beskrivning av hur medlen utnyttjas är större än skillnaderna.

Corbett och Mahan beskriver koncentration som en metod för att kraftsamla styrkor i tid och rum. Corbett utvecklar metoden koncentration och beskriver närmare vad det innebär än vad Mahan gör. För Corbett innebär koncentration samordning av sjöstridskrafter snarare än fysisk samling i form av numerär överlägsenhet. Mahan kan i detta stycke tolkas tvärtom, en fysisk samling av sjöstridskrafter till en given plats för att nå numerär överlägsenhet. Eftersom Corbett utgår från att metoden koncentration är samordning av stridsmedlen växlar han perspektiv jämfört med hur han beskriver övriga metoder. Corbetts övriga beskrivning av metoder visar hur medlen används för att nå målet med sjökrigföring. När han beskriver metoden koncentration förmedlar Corbett en bild av hur dessa medel skall samordnas. Konsekvensen av denna växling i perspektiv är att det lätt kan uppstå missuppfattningar eftersom koncentration såsom Corbett beskriver är närmare krigföringens grundprinciper än en beskrivning av

metoder. Det är inte något avgörande problem men det kan lätt uppstå förvirring om Corbetts begrepp används i doktriner eller reglementen utan att detta medvetandegörs.

Corbett och Mahan beskriver metoden slag med skillnaden att Corbett utgångspunkt är att slaget syftar till ett avgörande samtidigt som Mahan utgår från att det syftar till att nå överlägsenhet. Båda resonemangen leder dock till samma slutmål, kontroll över kommunikationerna.

Corbett diskuterar hur sjöstridskrafter skall utnyttjas till försvar mot kustinvasion vilket inte Mahan gör. Detta visar hur Corbett i detta avseende ser på sjökrigföringen uppifrån samtidigt som Mahan ser på sjökrigföringen nedifrån. Corbett utgår från att sjöstridskrafterna skall stödja markstridskrafterna och kriget som avgörs på land genom att påverka motståndarens transport- och landstigningstonnage. Han beskriver då den samlade effekten av ansträngningar för att vinna kriget. Mahan utelämnar denna diskussion helt och menar att försvar mot kustinvasion inte är en uppgift för sjöstridskrafterna. Han beskriver då kriget endast ur ett marint perspektiv samtidigt som Corbett visar hur havet kan påverka krigföringen som helhet.

När Corbett beskriver att framgång med försvar mot kustinvasion beror på tid, verkan, skydd och fart söker han efter förmågor och andra påverkansfaktorer som kan mätas, observeras och beskriver därefter deras sammanlagda effekt. Det gör att Corbett är närmare ett utifrånperspektiv än ett inifrån. Även Mahan söker efter faktorer som beskriver hur medlen skall utnyttjas för att nå målet med lagbundenhet. Hans övergripande resonemang utgår från att det är styrkeförhållande, tid, skydd eller numerär som är påverkar sjökrigföringen. Denna ansats begränsar teorin då den utelämnar taktikens betydelse. Genom att istället utgå från hur tid, verkan, skydd och fart skall samordnas så kan förståelsen för framgång med försvar mot kustinvasion öka. Samordning som tankeprocess för att utnyttja förmågor är närmare ett inifrån- och uppifrånperspektiv vilket i detta avseende hade fört Corbetts och Mahans resonemang ett steg längre. Naturligtvis kan deras beskrivningar användas som utgångspunkt för diskussioner om sjökrigföring men det är då värt att påpeka att motståndarens uppträdande inte med säkerhet kan beskrivas med någon lagbundenhet.

Corbett beskriver handelsblockad med en ansats till förståelse nedifrån då han konstaterar att motståndarens handelssjöfart förhindras vilket leder att motståndaren påverkas politiskt då befolkningen får utstå påfrestningar i form av känsla och nöd. Med ett uppifrånperspektiv kan tillfället för teorins användande ifrågasättas eftersom nedifrånperspektivet förutsätter att motståndaren är begränsad till att utnyttja kommunikationerna till sjöss för huvuddelen av sin handelstrafik. Detta kan förtydligas med följande exempel. Om Corbett istället hade utgått uppifrån hade motståndarens samtliga transportresurser kunnat diskuteras och jämföras för att därefter välja vilken eller vilka resurser som skall påverkas. En konsekvens av Corbetts beskrivning nedifrån är att motståndarens sårbarheter bör analyseras innan Corbetts tankar om handelsblockad utnyttjas.

I både Corbetts och Mahans beskrivningar om hur medlet skall användas för att nå målet för de endast korta diskussioner om undervattenshot och utelämnar hot från luften. Det är naturligt eftersom dessa hot knappast fanns när Corbett och Mahan var aktiva. Wayne P. Hughes, vilket är en välkänd nutida marin tänkare, menar att Corbetts beskrivningar av kryssare motsvarar dagens ubåtar. Hughes argument utgick från ubåtens förmåga till att inhämta underrättelse vilket Corbett menade att kryssare tillförde sjökrigföringen.¹⁰³ Med den tolkningen som utgångspunkt kan därför Corbetts diskussion om utformningen av medlen istället vara en beskrivning av hur förmågor skall användas för att nå målet vilket är närmare en metodbeskrivning än ett sätt att se på hur medlen skall utformas. Det är inget avgörande problem men diskussionen bör lyftas fram för att få en bättre förståelse för teorin om den skall användas för utformning av marina medel.

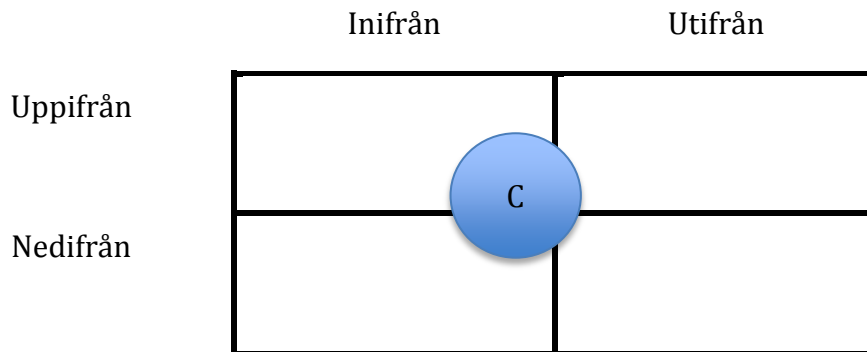
När Corbetts och Mahans teorier om mål, medel och metoder som helhet analyseras visar det att Corbett beskriver sjökrigföring i huvudsak inifrån. Det blir ännu mer påtagligt när Corbett diskuterar hur han ser på att teorier om sjökrigföring skall användas. Corbett menar att det först kan verka uppenbart att det inte finns någonting som är mer opraktiskt eller utsiktslöst än att använda en teori för att undersöka krigföring. Krigföring är beroende av bland annat personligheter, karaktärer, förnuft och beslutsfattning på osäkra grunder vilket till en början gör att en vetenskaplig analys av krigföring är omöjlig. Denna missuppfattning menar Corbett beror på vad teorin

---

¹⁰³ Wayne P. Hughes, personlig diskussion, 140210

avseende sjökrigföring är avsett för. En teori är inte till för att ge en beskrivning av hur krig skall genomföras utan vara ett verktyg för att uppfatta den komplexa situation som krigföring innebär och bättre förstå den. Teorier är en fråga om utbildning, diskussion och inte hur krigföring skall genomföras.¹⁰⁴ När Corbett beskriver målet med sjökrigföring och hur medlen för sjökrigföring utformas gör han det uppifrån. Corbett övergår till att beskriva hur medlen utnyttjas för att nå målet nedifrån.

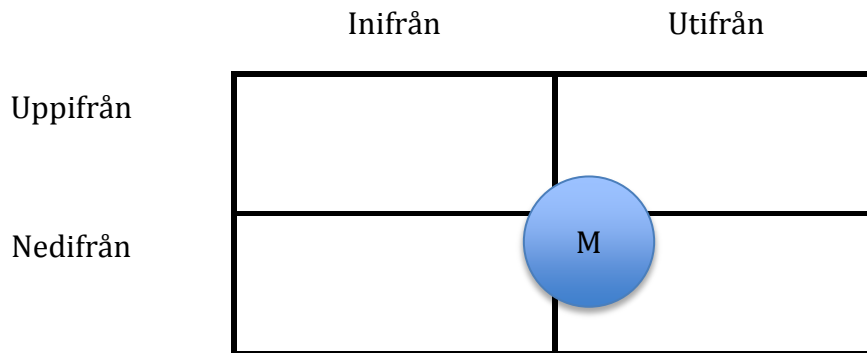

Corbett har i huvudsak ett inifrån- och uppifrånperspektiv när han beskriver mål, medel och metoder.

Mahan generaliserar sjökrigföring i huvudsak med ett utifrånperspektiv men närmar sig ett inifrånperspektiv när han beskriver målet. Mahans övergripande synsätt utifrån är tydligt när försöker beskriva sjökrigföring med lagbundenhet vilket understryks när han beskriver hur medlen skall utnyttjas. Hans argumentation är i huvudsak uppbyggt på beräkningsbara faktorer där överlägsenhet i form av numerär är framträdande. Delarnas effekter läggs ihop för att beskriva hur de tillsammans påverkar sjökrigföringen. När Mahan beskriver målet med sjökrigföring gör han det uppifrån men övergår till att beskriva hur medlen utformas och utnyttjas i huvudsak nedifrån.

---

¹⁰⁴ Corbett, Julian, *Some Principles of Maritime Strategy*, s. 3-4

Mahan har i huvudsak ett utifrån- och nedifrånperspektiv när han beskriver mål, medel och metoder.

En sammanfattande reflektion avseende de båda marina tänkarna är att Corbetts styrka som marin teoretiker är hans tydliga indelning av sjökrigföring i mål, medel och metoder. Corbetts svaghet är att hans diskussioner ibland utgår från väl generella faktorer vilket gör att värdet i hans diskussioner ibland kan ifrågasättas. Mahans styrka är att hans diskussioner är väldigt omfattande vilket gör att han beskriver olika fenomen ur flera olika aspekter. Detta uppfattas både som en styrka och en svaghet hos Mahan eftersom det samtidigt är svårt att tolka vad som är hans budskap och vad det är som han försöker att generalisera. Mahans svaghet är därför att hans diskussion om sjökrigföring inte presenteras på ett sätt som är mottagligt på motsvarande sätt som Corbett.

Huvuddragen av Corbetts tankar om sjökrigföring är kort och tydligt sammanfattade samtidigt som Mahans skrifter både är omfattande och ostrukturerade. Ett förslag för framtida marina studier är därför att sammanfatta Mahans tankar om sjökrigföring på ett systematiskt sätt motsvarande denna undersökning men med större djup och bredd. Bredden behövs för att fånga in Mahans omfattande diskussioner och djupet för att verkligen förstå vad Mahan uttrycker.

Resultatet i denna uppsats visar att en metateoretisk undersökning kan bidra till ökad kunskap om teorier om sjökrigföring och att dessa kan granskas kritiskt. Detta medför i förlängningen att teorierna som undersöks kan användas för diskussion och utbildning om sjökrigföring inom det område de är utformade för. Styrkan med uppsatsen är att den har undersökt marina tänkares teorier om sjökrigföring med hittills obeprövade

metoder. Det har medfört att teorierna har kunnat problematiseras på ett nytt och systematiskt sätt vilket ger ny kunskap. Uppsatsen har också visat hur metodologiska och epistemologiska erfarenheter från andra vetenskapliga områden kan användas inom krigsvetenskap vilket ytterligare stärker Petersons och Ångströms diskussion.

Svagheten med uppsatsen är att två marina tänkare har analyserats, kategoriserats och jämförts. Metoden att jämföra två marina tänkare bidrar inte till att öka kunskapen om deras vetenskapsteoretiska utgångspunkt. Undersökningen hade förmodligen kunnat nå djupare om bara en marin tänkare hade analyserats. I detta fall valdes två marina tänkare vilket innebär att djupet i undersökningen blir lidande av bredden. En annan svårighet har varit att analysera Mahans teorier eftersom dessa inte är strukturerade på ett överskådligt sätt. Hans tankar har därför sammanställts med en subjektiv tolkning av hans texter och därefter kategoriserats i mål, medel och metoder.

Mål, medel och metoder är som sagt en styrka för att kategorisera och jämföra de marina tänkarna samtidigt har det visat sig vara en svaghet när dessa termer skall analyseras med perspektiven nedifrån och uppifrån. Det är påtagligt att mål i huvudsak påverkas uppifrån vilket med lite eftertanke är helt naturligt. Målsättningen med sjökrigföring fastställs av den politiska nivån vilket ganska snabbt visade att resultaten av analysen i perspektiven nedifrån och uppifrån var ganska förutsägbara. På motsvarande sätt blev resultaten av hur medlen utnyttjas för att nå målen förutsägbara. Kategoriseringen av teorierna i hur medlen utnyttjas för att nå målen styr urvalet redan från början till ett nedifrånperspektiv. Det är däremot intressant att se de avvikelser som Corbett och Mahan har ifrån dessa utgångspunkter.

Den metateoretiska modellen utesluter inte att en eller flera marina tänkares teorier undersöks. Ett förslag till fortsatt forskning är därför att använda samma metateoretiska modell för att systematiskt undersöka t.ex. Corbetts teorier på motsvarande sätt som Jerker Widen har gjort i sin bok *Theorist of Maritime Strategy, Sir Julian Corbett and his contribution to military and naval thought*. Ett annat alternativ som redan är nämnt är att undersöka Mahans teorier med motsvarande metodologiska och vetenskapsteoretiska utgångspunkt som denna uppsats för att sammanfatta och tydliggöra hans tankar och teorier om sjökrigföring.

Ett annat förslag på forskningsområden är att använda den metateoretiska modellen för att undersöka vedertagna teoretiska begrepp inom sjökrigföring, t.ex. herravälde till sjöss, "fleet in being" eller sjömakt. I en sådan undersökning är det en fördel om flera marina tänkare analyseras för att få en så övergripande bild som möjligt. Det uppfattas dock som ett mindre problem eftersom underlaget som behöver analyseras från respektive tänkare blir mindre omfattande.

Ett sätt att utveckla en metateoretisk modell för att undersöka teorier inom ämnesområdet krigsvetenskap skulle kunna vara att behålla perspektivet förklara och förstå men byta ut enhet och system mot offensiv och defensiv. Förklara och förstå behålls för att de beskriver ett kunskapsförhållande samtidigt som offensiven och defensiven är centrala variabler som kan ses som ytterligheter inom krigföring. Offensiven och defensiven är två övergripande sätt att beskriva krigföring och samtidigt som de är varandras ytterligheter, är förenade. Defensiven ger, precis som Mahan uttrycker det, förutsättningar för offensiven. Att utnyttja perspektiven förklara och förstå samtidigt med offensiv och defensiv för att analysera militärteorier skulle kunna ge möjligheter att skapa en djupare kunskap om växelverkan mellan offensiven och defensiven.

Litteratur och referensförteckning

Litteratur

- Bergström, Göran och Boreus, Kristina, *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (Lund: Studentlitteratur, 2012).
- Bjereld, Ulf, Demker, Marie och Hinnfors, Jonas, *Varför vetenskap?* (Lund: Studentlitteratur, 2009).
- Corbett, Julian, *Some Principles of Maritime Strategy* (Annapolis: United States Naval Institute, 1988).
- Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod* (Lund: Studentlitteratur, 2003).
- Hattendorf, John, (red.) och Mahan, Alfred, *Mahan on Naval Strategy* (Annapolis: United States Naval Institute, 1991).
- Hollis, Martin och Smith, Steve, *Explaining and understanding International Relations* (Oxford: Oxford University Press, 1990).
- Johannessen, Asbjörn och Tuft, Per-Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (Malmö: Liber AB, 2002).
- Mahan, Alfred, *Naval Strategy Compared and contrasted with the principles and practice of military operations on land* (London: Sampson Low, Marston & Company, Limited, 1911).
- Till, Geoffrey, *Seapower A Guide for the Twenty-First Century* (Abingdon: Routledge, 2009).
- Widen, Jerker, *Theorist of Maritime Strategy, Sir Julian Corbett and his contribution to military and naval thought* (Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2012).
- Widen, Jerker och Ångström, Jan, *Militärteorins grunder* (Stockholm: Försvarsmakten, 2004).

Rapporter, artiklar, andra källor

- Baudin, Arne och Cedergren, Anders, "Grundläggande förmågor" *Reviderade texter i krigsvetenskap från 2000-2002* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2005).
- Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm: Försvarsmakten, 2011).
- Peterson, Magnus, och Ångström, Jan, "Krigsvetenskap som samhällsvetenskap", *Krigsvetenskaplig årsbok 2006* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2007).
- Tjösheim, Inge, "Militärteori som en del av krigsvetenskapen", *Krigsvetenskaplig årsbok 2006* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2007).

Elektroniska källor

- Hulterström, Patrik och Widen, Jerker, "Strid – en teoretisk analys", *Kungl krigsvetenskapsakademins handlingar och tidskrift, 2013:4*, s. 50-73. Hämtad 140321 från <http://kkrva.se/handlingar-tidskrift-digitala-dokument/>
- Mahan, Alfred, *Retrospect and Prospect* (Boston: Little Brown and Company, 1902). Hämtad 140330 från <https://archive.org/details/retrospectprospe00maha>
- Mahan, Alfred, *Sea Power in its relation to war* (London: Sampson Low, Marston & Company limited, 1905). Hämtad 140330 från <https://archive.org/details/seapowerwar181201mahauoft>
- Vego, Milan, *Naval Classical thinkers and operational art*. Hämtad 140313 från <http://www.usnwc.edu/getattachment/85c80b3a-5665-42cd-9b1e-72c40d6d3153/NWC-1005-NAVAL-CLASSICAL-THINKERS-AND-OPERATIONAL-.aspx>
- Weber, Max, *Economy and society*, (London: University of California Press Berkeley, 1978). Hämtad 140406 från <https://archive.org/stream/MaxWeberEconomyAndSociety#page/n119/mode/1up>

Intervjuer

- Wayne P. Hughes, personlig diskussion, 140210